

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ของโรงเรียน:
กรณีศึกษาโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

คณะผู้วิจัย

วรวรรณ เหมชะญาติ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อรสา ตูลานันท์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทิตนา แซ่มณี	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชนาธิป พรกุล	ข้าราชการบำนาญ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
การเบื้องต้น เรื่อง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้
สำหรับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ทั้งระบบโรงเรียน
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ของโรงเรียน:
กรณีศึกษาโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

คณะผู้วิจัย

วรวรรณ เหมชะญาติ
อรชา ตูลานันท์
ทศนา แชนมณี
พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์
ชนาธิป พรกุล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ข้าราชการบำนาญ

วันที่.....
เลขทะเบียน.....
เลขเรื่องภายใน.....

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
โครงการเบื้องต้น เรื่อง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้
สำหรับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
บ 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์
ถ 179/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตปทุมธานี กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ : 02-254 1176
โทรสาร : 02-254 1176
e-mail : info@gsf.or.th

คำนำ

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นโครงการย่อยของโครงการวิจัยหลักเรื่อง " การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน : การศึกษาพหุกรณี" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนที่ได้มีการดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และประสบความสำเร็จไปแล้วในระดับหนึ่ง กับกลุ่มโรงเรียนปกติที่ยังดำเนินการจัดการเรียนการสอนไปตามปกติที่เคยทำมา ยังไม่มีการดำเนินการพัฒนาที่ชัดเจน หรืออาจมีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง แต่ยังไม่เกิดผลสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจนเพียงพอ การศึกษาพหุกรณีนี้มุ่งให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการสำคัญๆ ที่สามารถใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งปัญหา / อุปสรรคและความต้องการต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนในกลุ่มแรกเพื่อศึกษาเป็นรายกรณี (case study) ได้จำนวน 7 โรงเรียน และโรงเรียนในกลุ่มที่ 2 จำนวน 4 โรงเรียน โดยได้รับข้อมูล ความร่วมมือและคำแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างดี ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณโรงเรียน / สถานศึกษาทั้ง 11 แห่ง ที่ได้อนุญาตให้คณะผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาโรงเรียน และเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และให้การสัมภาษณ์ รวมทั้งจัดหาเอกสารต่างๆ ของโรงเรียนให้คณะผู้วิจัยได้ศึกษา นอกจากนั้นยังได้ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกให้แก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในไมตรีจิตและความเอื้อเฟื้อของโรงเรียน / สถานศึกษาทุกแห่ง จึงขอแสดงความขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
ตอนที่ 1 การดำเนินการวิจัย	3
1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.2 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	4
1.2.2 เครื่องมือการวิจัย	5
1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	6
ตอนที่ 2 ผลการวิจัย - กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน	8
2.1 บริบทของโรงเรียน	8
2.2 แนวคิด/ กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้	24
2.3 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้	29
2.4 ยุทธวิธี/ วิธี/ กระบวนการสำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	32
2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน	38
2.6 สภาพความสำเร็จในการพัฒนาการเรียนรู้ของโรงเรียน	39
2.7 ปัญหา อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	41
2.8 การวิเคราะห์หาค่าประกอบ/ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	52
ตอนที่ 3 การสรุป อภิปรายผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ	55
3.1 การสรุปผลการวิจัย	55
3.2 การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	58
3.3 ข้อเสนอแนะทั่วไป	59

การพัฒนาระบบการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

บทนำ: ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยครั้งยิ่งใหญ่ในรอบร้อยปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวได้กำหนดสาระในการปฏิรูปการศึกษาไว้ 8 ด้าน โดยการปฏิรูปทุกด้านต้องมุ่งสู่หลักชัยคือ การให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนั้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และเป้าหมายของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ก็คือ การผลักดันและส่งเสริมให้โรงเรียนและครูทั่วประเทศมีการจัดสาระกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษามวคที่ 4 มาตราที่ 22-30

การส่งเสริมให้โรงเรียนและครูสามารถจัดสาระกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาโดยทั่วถึงกันนั้น นับเป็นเรื่องที่ยาก แต่ก็สามารถทำได้ หากมียุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สมาคมบัณฑิตศึกษาศาสตร์-ศึกษาศาสตร์ และกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ตกลงร่วมกันที่จะดำเนินการส่งเสริมการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา เนื่องจากการวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัย และเป็นการวิจัยที่สามารถเชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครูคือ งานด้านการเรียนการสอน งานวิจัยและงานปรับปรุงและพัฒนางานให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว และช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่ายในการนี้ได้มอบหมายให้ รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แชมมณี และคณะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำข้อเสนอชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (basic education) ทั้งหลายได้ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน/สถานศึกษาทั้งระบบ (whole school development) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน (area-based development) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research)

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามข้อเสนอโครงการประกอบด้วยโครงการย่อยๆ ประมาณ 60 โครงการ และเพื่อให้โครงการสามารถพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชนได้อย่างยั่งยืน โครงการจึงควรเป็นโครงการวิจัยแบบร่วมมือ (collaborative

research) ระหว่างนักวิจัย 4 ระดับคือ (1) นักวิจัยระดับสถาบัน ได้แก่ คณาจารย์ของสถาบัน ครูศึกษาหรือองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากภาครัฐหรือเอกชน (2) นักวิจัยระดับพื้นที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดหรืออำเภอ (3) นักวิจัยระดับโรงเรียน/สถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน/สถานศึกษา และ (4) นักวิจัยอิสระ ได้แก่ บุคคลที่มีความสนใจในเรื่องการศึกษา และกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นผู้ที่อยู่ในและนอกสาขาวิชาการศึกษา โดยโครงการอาจารย์เริ่มและนำเสนอโดยนักวิจัยระดับใดก็ได้ แต่คณะนักวิจัยควรประกอบด้วยนักวิจัยทั้ง 4 ระดับ

ในการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทั้ง 4 ระดับ ให้ร่วมกันพัฒนาโรงเรียน/สถานศึกษาที่ให้การศึกษาระดับพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนการดำเนินงาน จัดเตรียมงานและประสานงาน ให้การดูแล ติดตาม และช่วยเหลือการดำเนินงานของโครงการต่างๆ โดยเฉพาะการดำเนินงานในขั้นต้น คณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการวางแผนและจัดเตรียมงานให้พร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนและคณะนักวิจัยทั้ง 60 โครงการ ซึ่งงานที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดกรอบแนวคิดและรายละเอียดที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาและดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินความสำเร็จของโครงการ รวมทั้งการพัฒนาสื่อและเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับใช้ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำและดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งการที่จะจัดทำสิ่งต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นให้ได้ดีและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐาน อันได้แก่ ข้อเท็จจริง ข้อความรู้และข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา กระแสของการปฏิรูปการศึกษาได้ส่งผลให้โรงเรียน/สถานศึกษา เริ่มต้นตัวที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียน/สถานศึกษาที่มีความพร้อมโดยเฉพาะโรงเรียน/สถานศึกษาที่มีผู้นำที่มีความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์และฉับไว และโรงเรียน/สถานศึกษาที่มีครูผู้นำซึ่งเป็นต้นแบบของการพัฒนาได้ ต่างก็พยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ แสวงหายุทธวิธีในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และดำเนินการพัฒนาไปตามกำลังความสามารถ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์มากน้อยแตกต่างกันไป โรงเรียนดังกล่าวมีกระจายอยู่ทุกสังกัดในบริบทที่แตกต่างกันและนับได้ว่าเป็นโรงเรียนผู้นำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่น่าจะมีการศึกษาเจาะลึกให้เห็นองค์ประกอบ/ปัจจัยและกระบวนการสำคัญๆ (critical process) ที่ช่วยให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ รวมทั้งอุปสรรคปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนา และวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาและเผชิญสถานการณ์ ส่วนโรงเรียนที่มีการพัฒนาไปตามปกติก็ควรได้รับการศึกษาด้วยเช่นกันเพื่อให้เห็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด

ข้อมูลทั้งหมดนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการวิจัยและพัฒนา ยังเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้วิจัยที่สนใจจะดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเป็นประโยชน์โดยตรงต่อโรงเรียน/ สถานศึกษาจำนวนมากทั่วประเทศที่จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 อีกด้วย

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน/สถานศึกษา เพื่อทำการศึกษาเจาะลึกให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ดังกล่าวข้างต้น และได้คัดเลือกโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นกรณีศึกษาในการวิจัยนี้

ตอนที่ 1 : การดำเนินการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาแนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

1.1.2 เพื่อศึกษายุทธวิธี การเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.1.3 เพื่อศึกษายุทธวิธี/กระบวนการ/วิธีการ สำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้

1.1.4 เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน

1.1.5 เพื่อศึกษาปัญหา / อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

1.1.6 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเป็นรายกรณี (case study) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาสัมภาษณ์เจาะลึก (indepth interview) และ/ หรือการจัดกลุ่มสนทนา (focus group) รวมทั้งการสอบถามและการศึกษาเอกสาร รายละเอียดการดำเนินการในด้านต่างๆ มีดังนี้

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรของโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม สังกัดกรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ โดยประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- 1.1) ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ
- 1.2) หัวหน้าหมวดวิชา/ หัวหน้าหน่วยงาน
- 1.3) ครู/ ผู้สอน
- 1.4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
- 1.5) ผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องจากชุมชน

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในปีการศึกษา 2543 ซึ่งได้แก่บุคลากรดังต่อไปนี้

- 2.1) อาจารย์ใหญ่ 1 คน และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ 1 คน
- 2.2) ครู ประกอบด้วย
 - (1) ครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 27 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย จำแนกตามหมวดวิชาต่างๆ
 - (2) ครูผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 13 คน
 - (3) ครูที่แสดงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนจำนวน 6 คน
- 2.3) นักเรียน ประกอบด้วย
 - (1) นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 20 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำแนกตามระดับชั้น ห้องละ 1 คน
 - (2) นักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 6 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย จำแนกตามระดับชั้น ระดับชั้นละ 2 คน
 - (3) นักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์ หลังผู้วิจัยสังเกตการสอนในห้องเรียนโดยเฉลี่ยห้องละ 2 คน รวมสัมภาษณ์ทั้งหมด 12 คน
- 2.4) ผู้ปกครองจำนวน 4 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

1) แบบสอบถาม มี 2 ชุด คือ

1.1) แบบสอบถามครูเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

1.2) แบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

แบบสอบถามข้างต้นมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ร่วมกับแบบประเมินค่า

สร้างโดยคณะวิจัย

2) แบบสัมภาษณ์ มี 3 ชุด คือ

2.1) แบบสัมภาษณ์นักเรียนเรื่องกระบวนการเรียนรู้

2.2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ครู เรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.3) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเรื่องกระบวนการเรียนรู้

3) แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

4) แบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

ในการพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับต่อไปนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยแต่ละชุด

3) สร้างเครื่องมือฉบับร่างตามกรอบแนวคิด แล้วนำมาประชุมเพื่อปรับปรุง

แก้ไขจำนวน 6 ครั้ง จนได้เครื่องมือวิจัยที่มีความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

4) นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแล้วมาจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

สำหรับแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียนนั้น คณะผู้วิจัยจำนวน 5 คน ผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมทั้งหมด 6 คน ได้นำไปทดลองใช้ในโรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา) โดยสังเกตการเรียน การสอนของครูและนักเรียนพร้อมกัน จากนั้นนำผลการบันทึกของผู้วิจัยแต่ละคนมาวิเคราะห์เพื่อดูความสอดคล้อง โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

1) การบันทึกเหตุการณ์และข้อมูลตรงตามความเป็นจริง

2) ข้อมูลที่สังเกตและบันทึกได้ตรงกันอย่างน้อย 70%

3) การตีความหมายข้อมูล/การแปลผลข้อมูลสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่

ผลพบว่าความสอดคล้องในการสังเกตของคณะผู้วิจัยเป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว แสดงว่าคณะผู้วิจัยมีความตรงในการใช้แบบบันทึกการสังเกตการณ์ดังกล่าว

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ทำความรู้จัก สร้างความสัมพันธ์กับคณะผู้บริหารโรงเรียนและครู
- 2) สืบหาข้อมูลทางกายภาพของโรงเรียน และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 3) แจกแบบสอบถามครู และแบบสอบถามนักเรียน
- 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและกรรมการบริหารสถานศึกษาที่มาจากชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) และอัดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ไว้ หรือมีผู้ช่วยในการบันทึกข้อมูล

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามครูและนักเรียนในส่วนที่เป็นปลายเปิดมาวิเคราะห์และประมวลผลเป็นความเรียง
- 2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามครูและนักเรียนในส่วนที่เป็นการประเมินค่ามาหาค่าเฉลี่ยและตีความหมาย
- 3) นำข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมาวิเคราะห์ โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล และประมวลข้อมูลประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน
- 4) สร้างกรอบในการประมวลข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยสรุปได้ดังนี้
 - 4.1) บริบทของโรงเรียน
 - 4.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน
 - แนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้
 - ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการสำคัญ ๆ ของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จ / เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน
 - สภาพความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.3) สรุปองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.4) อภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะ

5) ประมวลข้อมูลที่ได้จากเอกสารการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) โดยมีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ในการสรุปข้อมูล กล่าวคือ มีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้ทั้งจากการสอบถาม สัมภาษณ์ การสังเกตและ/หรือจากหลักฐานเอกสารต่าง ๆ และนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบที่กำหนด

ตอนที่ 2: ผลการวิจัย - กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

2.1 บริบทของโรงเรียน

2.1.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน

โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมมีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 10 ไร่ 3 งาน (ซึ่งได้รับบริจาคที่ดินเพิ่มจากวัดลาดปลาเค้าและพระครูประจักษ์ กิจจาทร เมื่อ พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2522 อีกจำนวน 2 ไร่ 3 งาน) เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ มีห้องเรียนชั้น ม.1-6 รวม 57 ห้อง นักเรียนทั้งหมดมีประมาณ 2,371 คน คณะครูทั้งหมด 144 คน แบ่งเป็นคุณวุฒิปริญญาตรี 124 คน ปริญญาโท 20 คน สถานที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ติดถนนในซอยซึ่งเป็นช่องทางลัดของรถยนต์ที่สามารถตัดผ่านไปสู่ถนนใหญ่ได้หลายสาย ไม่มีรถประจำทางผ่าน ยานพาหนะที่นักเรียนส่วนใหญ่ใช้บริการมักเป็นรถสองแถวเล็กรับจ้างประจำซอยและรถจักรยานยนต์ซึ่งวิ่งเข้าออกในซอยอยู่ตลอดเวลา การจราจรหน้าโรงเรียนคับคั่งปานกลางเนื่องจากอยู่ติดกับวัดลาดปลาเค้า และฝั่งตรงข้ามของโรงเรียนก็เป็นโรงเรียนประถมศึกษา ชุมชนรายรอบโรงเรียนเป็นวัด โรงเรียน ชุมชนแออัด หมู่บ้านย่อยๆ ร้านค้ารายทาง ร้านตุ๋นเกม/ คอมพิวเตอร์ ตลาดสด สนามยิงปืน บิง เป็นต้น คนในชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตั้งแต่ระดับปานกลางจนถึงระดับต่ำ

โรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิด ประกอบด้วยอาคารและห้องเรียนต่างๆ ดังนี้ อาคารเรียนคอนกรีต 4 ชั้น จำนวน 3 หลัง อาคารแบบพิเศษ 7 ชั้น จำนวน 1 หลัง อาคารโรงฝึกงาน 3 ชั้น จำนวน 1 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 3 ชั้น จำนวน 1 หลัง โรงอาหารจำนวน 1 หลัง และแฟลต/ บ้านพักนักเรียน/ ภารโรง จำนวน 4 หลัง ห้องเรียน 57 ห้อง (โดยเฉลี่ยมีขนาด 4 x 3 เมตร) ได้แก่ ห้องดนตรีไทย ห้องดนตรีสากล ห้องนาฏศิลป์ ห้องทดลองวิทยาศาสตร์ ห้องสมุด ห้องพยาบาล ศูนย์ภาษาไทย ศูนย์วิชาภาษาต่างประเทศ ศูนย์ศิลปะ ฯลฯ พื้นที่ภายในโรงเรียนเป็นลานคอนกรีตสำหรับจอดรถครู

นอกจากนี้โรงเรียนไม่มีการประกอบอาหารที่โรงเรียน แต่มีการบริการอาหารจากร้านค้าซึ่งนำอาหารมาจำหน่ายในเวลาเช้าและกลางวัน มีห้องน้ำมีเพียงพอละสะอาด มีโรงยิมสำหรับเล่นกีฬาต่างๆ ส่วนหน้าเสาธงใช้สำหรับเล่นตะกร้อและฟุตบอล เป็นต้น

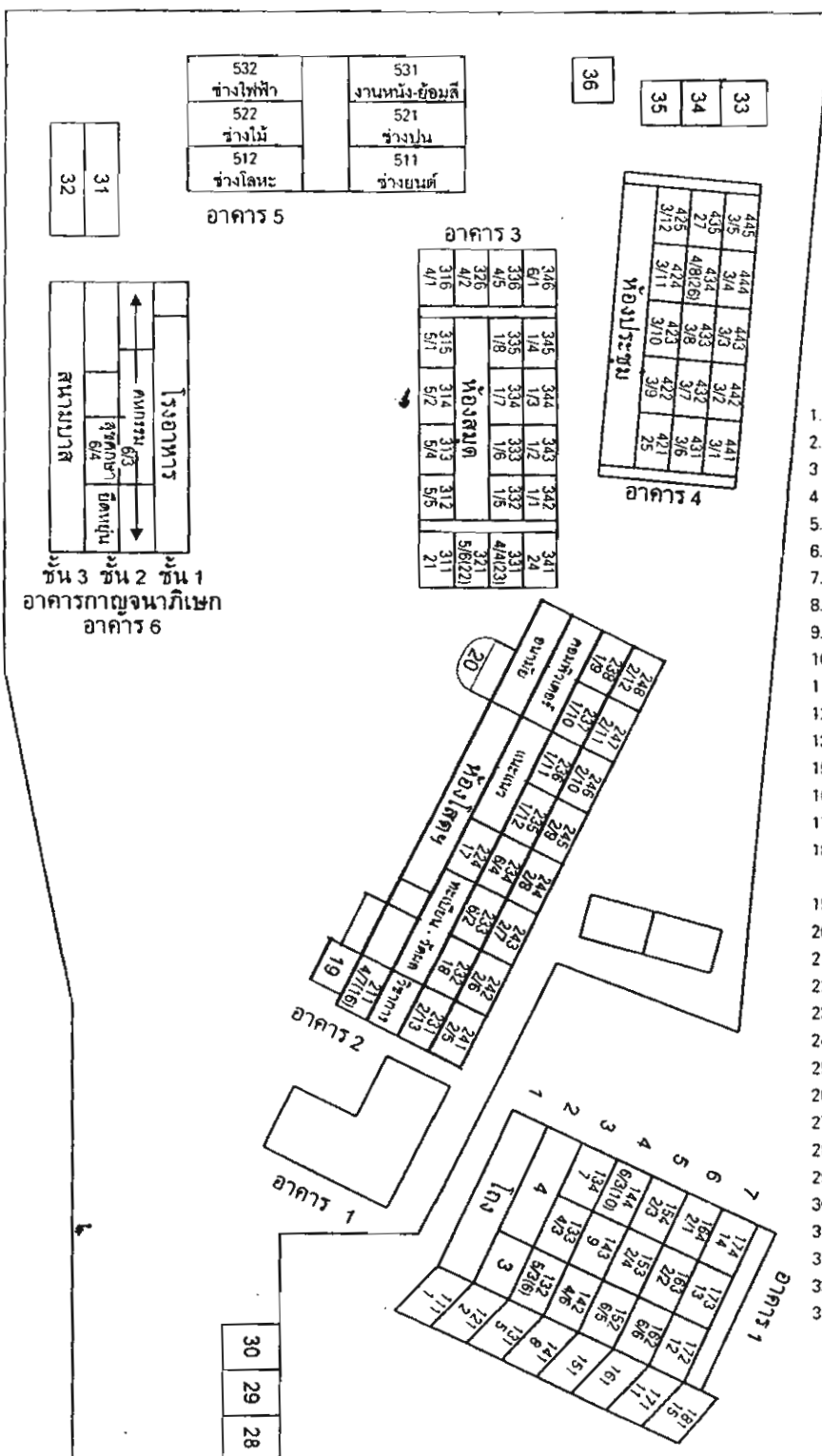
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้ชุมชนหลายระดับรวมทั้งชุมชนแออัด มีร้านเกม/ คอมพิวเตอร์เรียงรายรอบโรงเรียน อย่างไรก็ตามชุมชนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างดีกับโรงเรียน คอยช่วยเหลือส่ง

ดูแลและรายงานเมื่อเห็นนักเรียนทำผิด สถานประกอบการใกล้ๆ ให้ความร่วมมือทางด้านการศึกษา เช่น การให้นักเรียนเข้าเยี่ยมชมหรือฝึกงาน

โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมไม่เพียงแต่ได้รับการพัฒนา/ ปรับปรุงมาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในเรื่องของอาคารสถานที่ แต่ยังมุ่งส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการและศีลธรรมจรรยาให้แก่เยาวชน ทั้งนี้อาศัยความร่วมมือร่วมใจของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน จนทำให้โรงเรียนและนักเรียนได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ มากมาย ทั้งในด้านวิชาการ ศิลปวัฒนธรรม และกีฬา

ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมแสดงไว้ใน
แผนผังที่ 1

แผนผังอาคารและห้องเรียนโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

1. ประชาสัมพันธ์
2. ครูเวรกลางคืน
3. ผู้อำนวยการ
4. อธิการสำนักงาน
5. หักครูภาษาต่างประเทศ
6. ศูนย์ภาษาต่างประเทศ
7. หักครูภาษาต่างประเทศ
8. หักครูภาษาไทย
9. หักครูภาษาไทย
10. ศูนย์ภาษาไทย
11. หักครูศิลปศึกษา
12. ดนตรีไทย
- 13-14. ปฏิบัติศิลปศึกษา
15. ดนตรี
16. ศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา
17. ห้องประชุม
18. ปฏิบัติการทางภาษาต่างประเทศ
19. นวัตกรรม
20. เสาว
21. ฝ่ายปกครอง
22. ศูนย์สังคมศึกษา
23. ห้องพุทธศาสน์
24. ทีมฟิต
25. หักครูสังคมศึกษา
26. ศูนย์คณิตศาสตร์
27. หักครูคณิตศาสตร์
28. ศาลพระภูมิ
29. พระพุทธรูป
30. ยาม
31. LP นิมิตร
32. ห้องพักการโรง
- 33-34. ห้องน่านักเรียนหญิง
- 35-36. ห้องน่านักเรียนชาย

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

คติพจน์ของโรงเรียนคือ ประพฤติดี มีวินัย ตั้งใจเรียน เพียรฝึกฝน

โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม ตั้งอยู่เลขที่ 7/ 86 หมู่ 7 ถนนวัดลาดปลาเค้า แขวงจรเข้บัว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมจัดว่าเป็น “โรงเรียนสำหรับชุมชน” อย่างแท้จริง นับตั้งแต่จุดกำเนิดของโรงเรียน ซึ่งเริ่มจากการที่พระครูสังฆรักษ์ (ผล ฐิริปัญโญ) อดีตเจ้าอาวาสวัดลาดปลาเค้า มีความเห็นพ้องกับประชาชนทั่วไปในชุมชนลาดปลาเค้าว่า ควรจะมีโรงเรียนมัธยมของรัฐบาลเกิดขึ้นในท้องถิ่นนี้ เพื่อรองรับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนวัดลาดปลาเค้าและโรงเรียนใกล้เคียง ให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยสะดวก ดังนั้นในปี พ.ศ. 2506 ทางวัดลาดปลาเค้าจึงได้มีหนังสือถึงกระทรวงศึกษาธิการ ขอบริจาคที่ดินจำนวนประมาณ 8 ไร่ สำหรับเป็นที่ก่อสร้างโรงเรียนตามแนวคิดดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการในอันที่จะกระจายโรงเรียนมัธยมศึกษาออกมาในย่านชานเมือง อยู่แล้ว ฯพณฯ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น จึงให้ความ เห็นชอบในหลักการและกำหนดแผนตลอดจนวางแผนทางการดำเนินการ จนกระทั่ง พ.ศ. 2510 ในสมัยที่พระครูประจักษ์ กิจจาทร (ชิต จักปาวณี) เป็นเจ้าอาวาสวัดลาดปลาเค้า กระทรวงศึกษาธิการก็ได้ประกาศตั้งโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมขึ้น ได้จัดสรรเงินงบประมาณ เป็นค่าก่อสร้างอาคารเรียนเป็นเงิน 420,000 บาท และได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนหลังแรกขึ้น เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 โดยมีนายสงวน คลังชำนาญ ดำรงตำแหน่งเป็นครูใหญ่คนแรก

นอกจากความก้าวหน้าทางวัตถุที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้ว โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมยังมุ่งส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการและศีลธรรมจรรยาให้แก่เยาวชนควบคู่กันไป และจากความร่วมมือร่วมใจของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนก็ได้เกิดผลอันเป็นที่ชื่นชมด้านเกียรติคุณชื่อเสียงที่โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมและบุคลากรได้รับจากหน่วยงานต่างๆ เช่น

พ.ศ.2532 และ 2533 - ได้รับรางวัลชนะเลิศ 2 ปีซ้อน การประกวดวงดนตรีไทย ของกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ 5

- พ.ศ.2532 - ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดเขียน
โปรแกรมเบสิกเบื้องต้น อันดับที่ 1 จากคณะ
วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พ.ศ.2533 - เข้าร่วมในโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลัก
สูตร และโครงการโรงเรียนผู้นำการนิเทศวิชา
การภายในโรงเรียน
- พ.ศ.2534 - เข้าร่วมในโครงการป้องกันเชื้อโรคเอดส์ใน
โรงเรียนกับคณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
- พ.ศ.2536 - ได้รับรางวัลประเภทมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครง
งานตามโครงการให้การศึกษาเรื่องเอดส์แก่
เด็กและเยาวชนในโรงเรียน จากสมาคม
พัฒนาประชากรและชุมชน
- พ.ศ.2536 - ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลนักกีฬา
แบดมินตันหญิงยอดเยี่ยมของ ก.ท.ม.
- พ.ศ.2537 - ตัวแทนนักกีฬาของโรงเรียนได้เข้าร่วมแสดง
กีฬาสาธิต (เทวโนด) ในงานกีฬาแห่งชาติ
ครั้งที่ 27 จังหวัดสุพรรณบุรี
- พ.ศ.2537 - ได้รับรางวัลการประกวดมารยาทไทย ระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นชาย ในงานวัฒนธรรม
นิทรรศการสองทศวรรษสุรศักดิ์มนตรี
- พ.ศ.2537 - ได้รับรางวัลการแข่งขันตอบปัญหาภาษา
อังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาต้นและมัธยมปลายใน
งานวันเด็กแห่งชาติ
- พ.ศ.2538 - ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดผลงานกิจกรรม
รณรงค์ป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชน จากสำนัก
งานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน
เยาวชนแห่งชาติ
- ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดอ่านทำนอง
เสนาะ ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก
สถาบันราชภัฏพระนคร

พ.ศ.2539

- ได้รับรางวัลชนะเลิศของกรุงเทพ ในการประกวดระบบสารสนเทศของโรงเรียน ประเภทโรงเรียนขนาดใหญ่ของเขตการศึกษา กรุงเทพฯ
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ การแข่งขันทักษะนาฏศิลป์ จากสถาบันราชภัฏจันทรเกษม
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัล การประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่งชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระรัตนราชสุตา
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดอ่านพระไตรปิฎก ณ โรงเรียนเทพลีลา
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัล การตอบปัญหาความรู้ทั่วไป ด้านการสื่อสารมวลชน ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ได้รับรางวัลการเขียนภาพวาดลายบนภาชนะ การประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุ การปั้นดินน้ำมันและการวาดภาพลายเส้น จากวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม กรุงเทพฯ
- ตัวแทนนักเรียนได้รับคัดเลือกเป็นเยาวชนดีเด่นในด้านต่างๆ อาทิ เช่น ความเป็นผู้นำ ความมีน้ำใจกับครูและญาติมิตร ความคิดริเริ่ม บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนร่วม เป็นต้น จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
- ตัวแทนนักเรียนได้รับทุนแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย-ญี่ปุ่น จังหวัดเฮียวโกะ ประเทศญี่ปุ่น
- ตัวแทนนักเรียนได้รับทุนแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย สัมพันธภาพนานาชาติ AFS Short Program ไปประเทศญี่ปุ่น

พ.ศ.2540

- ตัวแทนนักเรียนได้รับพระราชทานเกียรติบัตร รองชนะเลิศ อันดับ 1 จากพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชาทินัดดามาตุ ในการประกวดเรียงความเนื่องในวันเอตส์โลก
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศการได้วาทีในงานแสดง สินค้าและนิทรรศการ "สินค้าไทยรีไซเคิล" ครั้งที่ 2 ของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ การประกวดวาดภาพ "นกในเมือง" จากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันฟุตบอล 7 คน (ก.ท.ม. ลีค)
- และได้เป็นตัวแทนของลาดพร้าวในการแข่งขันระหว่างเขตต่างๆ
- ห้องสมุดโรงเรียนได้รับเกียรติบัตร "การพัฒนาห้องสมุดให้ได้มาตรฐาน เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก" ปีการศึกษา 2540 จากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- ห้องสมุดโรงเรียนได้รับเกียรติบัตร เพื่อแสดงว่าได้ประสบ ความสำเร็จในการส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่านตามโครงการ "บรรณรักษ์ ชวนอ่าน" ปีการศึกษา 2540 จากหน่วย ศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา
- ได้รับด้วยพระราชทานรางวัลยอดเยี่ยม ประเภทขับร้องหมู่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการประกวดร้องเพลงเฉลิมพระเกียรติ และเพลงจากพระบรมราโชวาท ด้วยพระราชทานเนื่องในวโรกาสปีกาญจนาภิเษก ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ

พ.ศ.2541

- ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ การประกวดกลอนประกอบภาพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ การแข่งขันบาสเกตบอลนักเรียนของกองทัพอากาศ
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลที่ 2 การประกวดร้องเพลงและแสดงจินตลีลาประกอบเพลงในงานวันครูประจำปี 2541 ณ สนามกีฬาแห่งชาติ
- ได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศ การประกวดภาพ "วันแม่" ในงานแม่แห่งชาติ ณ กองทัพภาคที่ 1
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลดีเด่นและรางวัลสร้างสรรค์จากการประกวดวาดภาพ "รำลึกพระพุทธเจ้าหลวง" ในงานปียมหาราชรำลึก ณ ธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่ รัชโยธิน
- ตัวแทนนักเรียนได้รับเหรียญทอง การแข่งขันมวยปล้ำสมัครเล่นของกรมพลศึกษา
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ การแข่งขันไอคิว 180 ระดับชั้น ม.2 ณ สถานีโทรทัศน์สีช่อง 9
- ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดอ่านข่าวภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง กลุ่มที่ 5 ณ โรงเรียนบดินทรเดชา 2 (สิงห์ สิงหเสนี)
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ การประกวดภาพสีน้ำประกอบเรื่องในวรรณคดี ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ วัดเชตุพนวิมลมังคลาราม

พ.ศ.2542

- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ
การประกวดมารยาทไทย ของกลุ่มโรงเรียน
มัธยมศึกษาส่วนกลาง กลุ่มที่ 5 ณ
โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ การเขียน
บทความ “วัยรุ่นกับการเรียนรู้วิธีป้องกันตัวเอง
จากเอดส์” ของบริษัทกันตนากรุ๊ป ค่าย
เยาวชนไทยต้านภัยเอดส์
- ได้รับรางวัลชนะเลิศ การได้เวทีในหัวข้อเรื่อง
“การเลือกตั้งระบบใหม่โปร่งใสกว่าเดิม”
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของสำนักงาน
เขตลาดพร้าว
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ
การประกวดคำขวัญ เกี่ยวกับการเรียนรู้รัฐ
ธรรมนูญและการเลือกตั้ง ของสำนักงาน
เขตลาดพร้าว
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลที่ 2 การแข่งขัน
วาดภาพ คณิตศิลป์ ของกลุ่มโรงเรียนมัธยม
ศึกษาส่วนกลาง กลุ่มที่ 5 ณ โรงเรียนมัธยม
วัดหนองจอก
- ตัวแทนนักเรียนสอบได้ที่ 1 การสอบภาษา
อังกฤษระดับประเทศของบริษัทเสริมปัญญา
จำกัด
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลเหรียญเงิน การ
แข่งขันชกมวยสากลสมัครเล่น รุ่น 48 กก.
และรุ่น 63.5 กก. ของกองทัพอากาศ
- ตัวแทนนักเรียนได้รับรางวัลเหรียญเงิน
การแข่งขันยูโดนักเรียน รุ่น 60 กก. ของ
กรมพลศึกษา

นอกจากนี้ยังมีผู้บริหารและครูอีกจำนวนมากที่ได้รับการยกย่องจากกรมสามัญศึกษาให้เป็นครูแม่แบบ ครูดีเด่น ในหลายๆ สาขาวิชา รวมทั้งนักเรียนได้สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนด้วยการได้รับรางวัลประเภทต่างๆ ทั้งในระดับกลุ่มโรงเรียนและระดับกรมฯ จากหลายๆ หน่วยงาน นำมาซึ่งเกียรติคุณอันน่าภาคภูมิใจแก่โรงเรียนอย่างยิ่ง และเหนือสิ่งอื่นใดเยาวชนผู้จบการศึกษาจากโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมได้ประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งหน้าที่การงานและครอบครัว จัดเป็นบุคคลผู้มีคุณค่าของสังคม ดังพุทธภาษิตประจำโรงเรียนที่ว่า “สุวิชาโน ภว โหติ ผู้รู้ดี เป็นผู้เจริญ” อย่างแท้จริง

2.1.3 บุคลากรของโรงเรียน

1) ผู้บริหาร

ผู้บริหารคนปัจจุบันชื่อ นางจิตรา พูลสวัสดิ์ อายุ 58 ปี จบการศึกษากศบ. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร การรับราชการดังรายละเอียดดังนี้

พ.ศ. 2534 อ. ๒ ระดับ ๖ ร.ร.บดินทรเดชา

พ.ศ. 2536 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ร.ร. รัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน

พ.ศ. 2538 ผู้อำนวยการ ร.ร. คนทีพิทยาคม กำแพงเพชร

พ.ศ. 2539 ผู้อำนวยการ ร.ร. บางประกง

พ.ศ. 2540 ผู้อำนวยการ ร.ร. วัดสระเกศ

พ.ศ. 2541 ผู้อำนวยการ ร.ร. มัธยมวัดบึงทองหลาง

พ.ศ. 2542 ผู้อำนวยการ ร.ร. ลาดปลาเค้าพิทยาคม

บุคลิกภาพของผู้บริหารมีลักษณะที่ไม่ค่อยพูด มีความสัมพันธ์กับครูเฉพาะในหน้าที่การงานเป็นส่วนใหญ่ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ถูกกำหนดเช่นเดียวกับที่โรงเรียนอื่นๆ มีดังนี้

(1) กำหนดนโยบาย จัดระบบ และการวางแผนการบริหารงานของโรงเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ สภาพเศรษฐกิจของสังคมปัจจุบัน และความต้องการของท้องถิ่น

(2) บริหารงานสารบรรณ งานบุคลากร งานการเงิน งานพัสดุ งานแผนงาน งานสารสนเทศ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบวินัยของทางราชการ และตามที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้บังคับบัญชา

(3) บริหารงานให้เกิดความเรียบร้อย พัฒนางาน และริเริ่มสร้างสรรค์ให้บังเกิดผลดีทั้งงานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครอง งานบริการด้านอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์ชุมชน

(4) บริหารงานให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน สนองนโยบาย ปฏิรูปการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ โดย

- กำหนดนโยบายโรงเรียนอย่างชัดเจนให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจ
- กำหนดกรอบแผนงาน โครงการ กิจกรรม ตามนโยบาย
- กำหนดผู้รับผิดชอบ แผนงาน งานโครงการ จัดตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการ คณะทำงานทุกขั้นตอน
- ควบคุม ดูแล ติดตาม พัฒนางาน ช่วยแก้ปัญหา สร้างขวัญกำลังใจให้ผู้รับผิดชอบดำเนินงานไปตามกำหนด และบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ
- รายงานผลงาน ประเมินผลงาน และประชาสัมพันธ์

(5) บริหารงานให้สอดคล้องและสนองความต้องการของชุมชน

- ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน
- เป็นผู้นำและเผยแพร่วิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ แก่ชุมชน
- เผยแพร่ผลงานของสถานศึกษาและองค์กรในท้องถิ่นสู่หน่วยงานอื่นๆ
- ส่งเสริมและเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

(6) สร้างความศรัทธา ให้โอกาสบำรุงขวัญและกำลังใจให้บุคลากรในโรงเรียน มุ่งมั่นใน การพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ และสร้างผลงานทางวิชาการ เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ

(7) ประชุมครู-อาจารย์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน และงานบริการอื่นๆ

2) ครู

ครูในโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมมีจำนวนทั้งสิ้น 144 คน จบวุฒิปริญญาตรี 124 คน แยกเป็นชาย 26 คน หญิง 98 คน วุฒิปริญญาโท 20 คน แยกเป็นชาย 5 คน หญิง 15 คน ดังแสดงในตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนบุคลากรในโรงเรียนจำแนกตามวุฒิการศึกษาและเพศ
ปีการศึกษา 2543

ที่	ฝ่าย/หมวดวิชา	ปริญญาตรี			ปริญญาโท			รวมทั้งสิ้น
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
1.	ฝ่ายบริหาร	3	2	5	--	--	0	5
2	ฝ่ายปฏิบัติการสอนทำหน้าที่สนับสนุนการสอน	--	8	8	--	1	1	9
3	หมวดวิชาภาษาไทย	--	12	12	--	3	3	15
4	หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ	3	19	11	--	2	2	24
5	หมวดวิชาคณิตศาสตร์	2	11	13	1	1	2	15
6	หมวดวิชาวิทยาศาสตร์	4	11	15	--	2	2	17
7.	หมวดวิชาสังคมศึกษา	1	17	18	3	2	5	23
8	หมวดวิชาพลานามัย	4	4	8	1	2	3	11
9	หมวดวิชาศิลปศึกษา	2	2	4	--	2	2	6
10.	หมวดวิชาดนตรี	--	6	6	--	--	--	6
11.	หมวดวิชาการงานอาชีพ	6	6	12	--	--	--	12
12	หมวดวิชากิจกรรม	1	--	1	--	--	--	1
รวม		26	98	124	5	15	20	144

ครูที่มีอายุน้อยที่สุดอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 31-35 ปี และมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 46-50 ปี ดังแสดงในตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงอายุของครู-อาจารย์จำแนกตามเพศ

ที่	อายุ	ชาย	หญิง	รวม
1	31-35	1	3	4
2	36-40	3	9	12
3	41-45	8	36	44
4	46-50	11	36	47
5	51-55	4	18	22
6	56-60	5	10	15
รวม		32	112	144

ครูที่มีอายุราชการสูงสุดอยู่ในระหว่างช่วงอายุราชการ 21-25 ปี และเป็นครูเพศหญิงมากกว่าครูเพศชาย ดังแสดงในตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงอายุราชการของครู-อาจารย์จำแนกตามเพศ

ที่	อายุราชการ	ชาย	หญิง	รวม
1	0-5	2	1	3
2	6-10	3	4	7
3	11-15	--	4	4
4	16-20	4	13	17
5	21-25	17	68	85
6	26-30	4	19	23
7	31-35	1	2	3
8	36-40	1	1	2
รวม		32	112	144

จำนวนคาบสอนของครูโดยเฉลี่ยแล้วสูงที่สุดอยู่ในหมวดวิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์คือ 16 คาบต่อคน ดังแสดงในตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงอัตรากำลังฝ่ายวิชาการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543

ที่	หมวดวิชา/งาน	จำนวนครู		รวม	จำนวนคาบ หมวดวิชา	จำนวนคาบ เฉลี่ย/ คน
		ชาย	หญิง			
1	ภาษาไทย	--	15	15	246	16
2	ภาษาต่างประเทศ	3	21	24	246	13
3	คณิตศาสตร์	3	12	15	243	16
4	วิทยาศาสตร์	4	13	17	249	15
5	สังคมศึกษา	5	19	24	318	13
6	พลานามัย	5	6	11	151	14
7	ศิลปศึกษา	2	5	7	103	15
8	คหกรรม	--	6	6	80	13
9	การงานอาชีพ	6	6	12	168	14
รวม		28	103	1,311	1,804	14

สายงานทางการบริหารโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมที่รับผิดชอบด้าน สอนมากที่สุดคือ งานแนะแนว ดังแสดงในตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงภาระงานสอนของสายงานทางการบริหาร

ที่	งาน	จำนวนคาบสอน			จำนวนคนที่มีคาบสอน	จำนวนคนที่ไม่มีความสอน
1	งานบริหารวิชาการ	—	—	0	—	—
2	งานวัดผลและประเมินผล	—	1	1	—	1
3	งานทะเบียนนักเรียน	—	—	0	—	—
4	งานแนะแนว	—	2	2	18	9
5	งานห้องสมุด	—	1	1	8	8
รวม		0	4	4	26	18

3) นักเรียน

นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 2,371 คน ชาย 1,205 คน หญิง 1,166 คน ระดับชั้นที่มีจำนวนนักเรียนมากที่สุดคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และน้อยที่สุดคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังแสดงในตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนห้องเรียนและจำนวนนักเรียน

ระดับชั้น	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
ม.1	14	254	249	503
ม.2	16	317	262	579
ม.3	16	287	251	538
ม.4	8	143	162	305
ม.5	6	110	135	245
ม.6	6	94	107	201
รวม	66	1,205	1,166	2,371

2.1.4 การบริหารโรงเรียน

โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมมีนโยบายต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน: พัฒนาโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน สนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ด้อยโอกาส ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

(2) การศึกษาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม: เน้นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี จากการทดลองปฏิบัติ โดยพัฒนาสื่ออุปกรณ์ และห้องปฏิบัติการให้เพียงพอ เหมาะสม และทันสมัย จัดกิจกรรมที่สร้างเสริมความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อม

(3) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน: พัฒนาระบบการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยรูปแบบ/วิธีการ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมอย่างมีระบบและต่อเนื่อง

(4) การศึกษาเพื่ออาชีพ: พัฒนาความรู้ ทักษะ วิสัยทัศน์ และจรรยาบรรณที่เน้นการเรียนรู้ควบคู่การปฏิบัติ

(5) การพัฒนาสุขภาพพลานามัย: สร้างเสริมบรรยากาศในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น มีความรู้ ข่าวสาร และกิจกรรมด้านกีฬา สุขภาพพลานามัย ศาสนา ศิลปะและดนตรี อันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสุขภาพกายและใจ

(6) การพัฒนาศิลปวัฒนธรรม: ส่งเสริม พัฒนาศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทย โดยเน้นการใช้ภาษา การแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมไทยที่เหมาะสม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย

(7) การศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย: เน้นบรรยากาศและกิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัย และพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

(8) การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้: เน้นความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างโรงเรียนกับ องค์กรอื่นในการพัฒนาการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน

(9) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา: พัฒนาความรู้ทักษะ วิสัยทัศน์และเทคโนโลยีในการจัดการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม บำรุงขวัญกำลังใจ

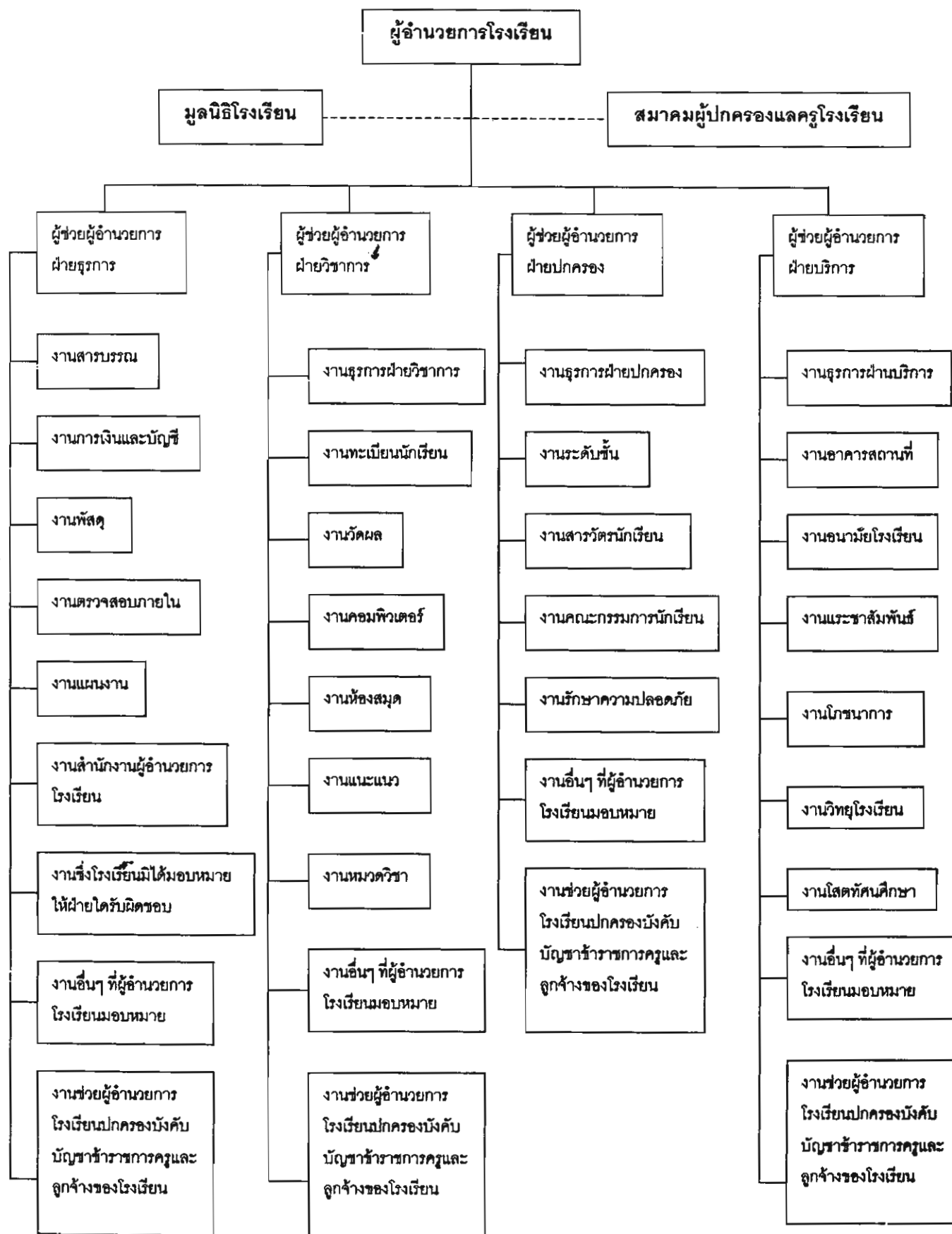
(10) การพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษา: พัฒนารูปแบบ/วิธีการ เทคโนโลยี/ ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารอย่างมีระบบ รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ. 2543 โรงเรียนได้มีสายการบริหารโรงเรียนดังแสดงในแผนผังที่ 2

ต่อไปนี้

แผนผังที่ 2 สายการบริหารงานของโรงเรียนลากปลาเค้าพิทยาคม

สายการบริหารงานโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

2.2 แนวคิด/ กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้

ก. ผู้บริหาร

โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมเพิ่งจะเปลี่ยนผู้บริหารคนใหม่ได้ประมาณ 2 ปี หน้าที่การงานและความรับผิดชอบโดยตรงในอดีตและปัจจุบันของผู้บริหารท่านนี้ไม่แตกต่างกันมากนัก นั่นคือ เน้นการบริหารงาน 6 ด้าน แต่เนื่องจากการบังคับให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2540 ทำให้หน้าที่การงานและความรับผิดชอบในปัจจุบันที่เพิ่มเติมขึ้นมาอยู่ในลักษณะของการประชุมเพื่อสรุปงาน และสร้างความสัมพันธ์กับครูหัวหน้าหมวดวิชา นอกจากนั้นก็เป็นการศึกษาดูงานโรงเรียนต่างๆ เพื่อนำความรู้ที่แปลกใหม่ เข้ามาปรับใช้กับโรงเรียน ทั้งนี้กิจกรรมใดที่ผู้บริหารท่านเก่าทำไปแล้วตนเห็นว่าดีก็ยังคงกิจกรรมนั้นๆ อยู่ เช่น กิจกรรมสงบทบทวน ดังนั้นการเรียนรู้สำหรับตนแล้วจึงหมายถึง การที่ได้ติดตามนโยบายทางการศึกษาและนวัตกรรมต่างๆ จากภาครัฐว่าเป็นไปในทิศทางใด การเข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อฟังข้อมูลข่าวสารรอบด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้รู้อื่นๆ รวมทั้งการอ่านเอกสารต่างๆ ที่ได้จากการประชุม

ส่วนการเรียนรู้ของนักเรียนในอดีตเป็นการเรียนที่เน้นเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ ยึดถือครูเป็นผู้ให้ความรู้ แต่ในปัจจุบันการเรียนรู้ของนักเรียนเปลี่ยนไปมากเพราะมีโอกาสในการค้นคว้ามากขึ้น การเรียนรู้ของนักเรียนจึงเท่ากับการเพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตให้คิดเป็น ปฏิบัติจริง ประยุกต์ใช้ได้ และมีความสามารถที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม

ข. ครู

ก่อนการปฏิรูปการศึกษาปี พ.ศ.2540 ครูส่วนใหญ่กล่าวว่า ในอดีตตนรับผิดชอบแต่เรื่องเรียนการสอนเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะของการบรรยาย อธิบายบทเรียนไปเรื่อยๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ เน้นการท่องจำเพื่อสอบ นอกจากนั้น ทางโรงเรียนอาจจัดให้มีการอบรมทางวิชาการบ้างแต่ก็เป็นการอบรมในเรื่องของเนื้อหาสาระการสอนตามรายวิชาที่ตนสอนอยู่ วิธีการเรียนรู้ในอดีตจึงเป็นการเรียนรู้จากการอ่าน การฟัง การเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และการมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้อยู่กับผู้อื่น ส่วนลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นลักษณะครูเป็นศูนย์กลาง นักเรียนนั่งฟังการบรรยายตั้งแต่ต้นจนจบและปฏิบัติตามคำสั่งที่ครูกำหนดเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนเรียนรู้โดยการท่องจำตามหนังสือ/ ตำราเรียน มีการทำการบ้าน/ แบบฝึกหัดทุกวัน โดยมีครูเป็นผู้จัดการในการค้นคว้าหาความรู้มาให้ให้นักเรียนเรียน

ผลจากการสอนดังกล่าว ครูสามารถแยกการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็น 2 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยการจำจากสิ่งที่ครูสอนและจากตำราเรียน การเรียนรู้ลักษณะนี้ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน เกิดความเครียด ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าซัก

ถาม และที่สำคัญคือ ไม่ได้รับการฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ 2) กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยความเข้าใจ นักเรียนกลุ่มนี้จะตั้งใจเรียน รับรู้ได้ดี แม่นในเนื้อหา มีทักษะดีขึ้น เชื่อฟังครู และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวเป็นที่พอใจของครูส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีครูบางส่วนที่เกิดความวิตกกังวลกับผลที่ตามมาคือ นักเรียนไม่ได้พัฒนาการคิดเท่าที่ควร ไม่กล้าแสดงออก และขาดความกระตือรือร้นในการค้นหาความรู้/ เรียนรู้ด้วยตนเอง

ในปัจจุบัน ครูผู้ช่วยฝ่ายวิชาการให้สัมภาษณ์ว่า “ถ้าสังเกตจากพฤติกรรมโดยรวมของครูแล้ว ในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เมื่อครูทราบว่า พ.ร.บ. เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตภายในโรงเรียน ทำให้ครูต้องเร่งทำความเข้าใจและชวนช่วยหาความรู้อยู่ตลอดเวลา” ครูส่วนใหญ่ยอมรับว่า ปัจจุบัน ครูค่อนข้างจะมีความกระตือรือร้นในการที่จะพัฒนาตนเองและปรับปรุงการสอนของตน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น การเรียนรู้ของครูในปัจจุบันจึงต้องอาศัยสื่อต่างๆ รอบข้างอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะจากโทรทัศน์และคอมพิวเตอร์ ครูท่านหนึ่งเล่าว่า “บางครั้งต้องให้ลูกสอนเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ว่า จะหาข้อมูลนี้ได้อย่างไร”

การเรียนรู้สำหรับครูจึงมีความหมายแตกต่างกันดังนี้

(1) ครูผู้ช่วยฝ่ายวิชาการกล่าวว่า “การเรียนรู้ในปัจจุบันคงจะต้องมีการค้นคว้ามากขึ้น เนื้อหาจะแคบและลึก แต่ก็พอใจกับการที่นักเรียนในโรงเรียนมีความใฝ่รู้ รู้จักสืบค้น และเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นกว่าเดิม แต่จริงๆ แล้วยังไม่มากพอ การเรียนรู้จากการกระทำจึงเป็นสิ่งสำคัญ แต่ที่โรงเรียนยังไม่ค่อยมีมากนัก ต้องพยายามจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้มากขึ้นอีก”

(2) ครูหัวหน้าหมวดวิชาให้สัมภาษณ์ถึงความหมายของการเรียนรู้ของนักเรียนว่า นักเรียนจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ในสิ่งที่ชอบ สนใจ และอยากจะเรียน เพื่อความสนุกสนานและความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการรู้เนื้อหาสาระในหลักสูตรตามที่กระทรวงกำหนด และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง วิธีการเรียนรู้จึงควรเริ่มจากการฟัง การอ่าน การเขียน (ส จ ปู ร) การทดลอง การฝึกปฏิบัติและสร้างสรรค์งานอย่างจริงจัง และการให้นักเรียนได้พูดจาโต้ตอบกับเพื่อนและครูให้มาก

(3) ครูส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า การเรียนรู้ไม่ได้อยู่แค่ในหนังสือเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้ที่ไม่รู้ได้รู้ โดยอาศัยขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากมากนัก ทั้งนี้ก็เพื่อการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นของนักเรียนนั่นเอง การมีโอกาสดำเนินปฏิบัติจริงควบคู่กับความเข้าใจในด้านเนื้อหาสาระ/ ทฤษฎี การได้เห็นผลงาน/ ความสำเร็จของตนเอง อันนำมาซึ่งความภาคภูมิใจและตระหนักถึงศักยภาพของตน

(4) แต่อย่างไรก็ดี ครูส่วนใหญ่เริ่มมีข้อสังเกตว่า นักเรียนบางคนเริ่มเฉยชาลง ไม่กระตือรือร้นที่จะหาความรู้หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความก้าวร้าวมากขึ้นกว่าเดิม

เมื่อสอบถามครูเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จำนวน 30 รายการ พบว่า ในปัจจุบันครูประเมินตนเองเพิ่มขึ้นจากอดีตก่อนปี พ.ศ.2540 จากระดับน้อยเป็นระดับมากที่สุด 30 รายการ การปฏิบัติในปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างจากอดีตมากที่สุด 3 รายการ ได้แก่ เรื่องการให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน และการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 7 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของครูในช่วงก่อนและหลังปี พ.ศ. 2540 มีดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	ความคิดเห็น X	ความหมาย	ความคิดเห็น X	ความหมาย
ท่านเห็นด้วยตามแนวคิดต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความเข้าใจให้เกิดแก่ผู้เรียน	2.92	มาก	3.44	มาก
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.20	น้อย	3.32	มาก
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง	2.12	น้อย	3.40	มาก
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.56	มาก	3.60	มากที่สุด
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.36	น้อย	3.32	มาก
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน	2.20	น้อย	3.36	มาก
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	3.00	มาก	3.48	มาก
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และดำรงชีวิต	2.80	มาก	3.48	มาก
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	2.24	น้อย	3.12	มาก
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	2.72	มาก	3.48	มาก
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงในห้องเรียน	2.48	น้อย	3.28	มาก
12. การสังเกตและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	2.36	น้อย	3.04	มาก
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในทางวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	2.48	น้อย	3.16	มาก
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและชุมชน	2.36	น้อย	3.20	มาก
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.12	น้อย	3.04	มาก
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	2.20	น้อย	3.28	มาก
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมในวิชาต่าง ๆ	2.68	มาก	3.28	มาก
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	2.00	น้อย	3.00	มาก
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	2.52	มาก	3.24	มาก
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	2.40	น้อย	3.40	มาก
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	2.52	มาก	3.16	มาก
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้แก่ผู้เรียน	2.12	น้อย	3.00	มาก
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	2.44	น้อย	3.12	มาก
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	2.64	มาก	3.56	มากที่สุด
25. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	2.68	มาก	3.12	มาก
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	2.08	น้อย	2.76	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	2.20	น้อย	3.16	มาก
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้	2.12	น้อย	2.88	มาก

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	ความคิดเห็น X	ความหมาย	ความคิดเห็น X	ความหมาย
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	2.24	น้อย	2.92	มาก
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	2.68	มาก	3.28	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

สรุปได้ว่า ครูยอมรับว่า ในปัจจุบันการเรียนรู้แตกต่างไปจากเดิมมาก การเรียนรู้ของนักเรียนเปลี่ยนเป็นลักษณะของการร่วมกันจัดการเรียนการสอนกับครูมากขึ้น เน้นการให้ผู้เรียนเสาะแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน และการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีความกระตือรือร้น มีทักษะการคิด และกล้าแสดงออก

ค. นักเรียน

ลักษณะการเรียนการสอนเมื่อ 3 ปีก่อนว่า ครูส่วนใหญ่สอนแบบบรรยาย สอนสนุก มีการอธิบายบทเรียนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยทั่วไป การเรียนของนักเรียนในอดีตเป็นการเรียนที่มุ่งหาข้อความรู้และเนื้อหาสาระ ยึดถือครูและหนังสือ/ ตำราเป็นแหล่งความรู้เพียงอย่างเดียว วิธีการเรียนรู้ของนักเรียนจึงคล้ายคลึงกับประสบการณ์การเรียนรู้ในอดีตของครูแต่ก่อนมานั้นคือ ฟังครู อ่านหนังสือ และทำการบ้าน/ รายงานมากๆ อาจจะมีการลงมือปฏิบัติบ้างนิดหน่อยแล้วแต่ลักษณะของวิชา การสอนจึงเน้นการท่องจำเพื่อใช้ในการสอบ และมีหนังสือประกอบการเรียนทุกวิชา ครูในสมัยนั้นจะให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษากับนักเรียนอย่างใกล้ชิด ถ้าไม่เข้าใจเนื้อหาในแต่ละวิชา ครูก็จะอธิบายอย่างละเอียด ส่วนสื่อและวัสดุอุปกรณ์การสอนก็มีบ้างแต่ยังไม่ค่อยพร้อม อย่างไรก็ดี นักเรียนหลายคนให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเรียนรู้ในอดีตที่ตรงกันว่า “ครูใช้การสั่งสอนและติเพื่อกดดันให้นักเรียนตั้งใจเรียนยิ่งขึ้น” “ครูไม่ค่อยฟังเหตุผลของนักเรียน ไม่สนใจและไม่เข้าใจปัญหาของนักเรียน” ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ให้ความเห็นตรงกันอีกว่า “การสอนของครูในอดีตและปัจจุบันไม่ค่อยแตกต่างกันนัก”

ในทางตรงกันข้าม นักเรียนบางคนกล่าวว่า การเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นการสอนให้นักเรียนเป็นสำคัญ ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงออกมากขึ้น มีการใช้หลักการใหม่ๆ ในการสอนมากขึ้น เน้นให้นักเรียนรู้จักคิดพิจารณาไตร่ตรอง ทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระเอง และไม่ใช้การลงโทษด้วยการตีอีกต่อไป นอกจากนั้น ห้องเรียนยังมีสื่อและวัสดุอุปกรณ์การสอนที่พร้อมกว่าเดิม มีข้อสังเกตจากนักเรียนบางส่วนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในช่วงเวลาเรียนว่า “เพียงแค่ นักเรียนต้องขยันและรับผิดชอบมากขึ้น เพราะครูไม่ค่อยสนใจให้ความช่วยเหลือดูแลนักเรียนเหมือนเช่นเคย โดยเฉพาะขณะที่ทำกิจกรรมครูมักให้นักเรียนทำความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเอง บางครั้งแจกเฉพาะใบงานแล้วออกจากห้อง และ/หรือบางครั้งสอนเร็วเกินไปจนนักเรียนตามไม่ทัน” “การเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ที่ศักยภาพของตัวนักเรียนเอง เพราะนักเรียนที่เรียนเก่งกับนักเรียนที่เรียนอ่อนจะมีวิธีการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกัน”

ความรู้สึกของนักเรียนที่เกิดขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนการสอนดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) รู้สึกพอใจกับการเรียนแบบใหม่ เพราะการสอนลักษณะนี้จะทำให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น มีรู้สึกรับผิดชอบมากขึ้น และสามารถปรับตัวได้ดีเมื่อเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) รู้สึกไม่พอใจ เพราะการสอนลักษณะนี้ต้องคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเองทุกอย่าง เกิดความสับสนวุ่นวายเพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างกะทันหัน เรียนไม่ทันเพื่อน ปรับตัวยาก บางทีก็เบื่อกับการที่ต้องค้นคว้าหาความรู้เอง และที่สำคัญนักเรียนบางคนกล่าวว่า “อยากให้ครูใช้วิธีลงโทษด้วยการตีเหมือนเดิม เพราะจะทำให้นักเรียนสนใจเรียน”

สรุปได้ว่า นักเรียนเห็นว่า การที่จะมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีได้นั้น นักเรียนต้องมีโอกาสในการลงมือปฏิบัติจริงภายใต้คำแนะนำของครู ได้รับการกระตุ้นให้คิด ผูกตั้งคำถาม ผูกค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทำงานเป็นกลุ่ม และได้ออกไปสัมผัสเรียนรู้กับชุมชนรอบตัว ทั้งนี้ยังต้องรวมถึงการมีครูที่เป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียนด้วย

ง. ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองคิดว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีที่สุดของนักเรียนนั้นคงต้องขึ้นอยู่กับเทคนิคของครูแต่ละคนที่จะโน้มน้าวจิตใจนักเรียนให้เกิดความสนใจในวิชานั้นๆ นอกจากนี้ยังต้องอาศัยการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจทั้งในด้านเนื้อหาสาระ/ ทฤษฎี และได้ลงมือปฏิบัติควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้ และไปสอบเพื่อเรียนต่อได้ ดังนั้นนักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อได้รับโอกาสในการแสดงออกทางความคิด เรียนรู้เป็นกลุ่ม และทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนให้มาก โรงเรียนที่ดีต้องมีครูที่มีจิตวิทยาในการสอน มีครูที่มีความสามารถใน

การทำให้เรื่องที่ยากเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับนักเรียน มีครูที่เอาใจใส่ดูแลพฤติกรรมของนักเรียนอย่างทั่วถึง ส่วนนักเรียนที่ดื้อนั้นควรมีความตั้งใจ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน

2.3 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ในภาพรวมครูของโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมมีลักษณะจัดได้เป็น 3 กลุ่มคือ (1) กลุ่มที่เคยชินกับการปฏิบัติตามคำสั่ง (2) กลุ่มที่เคยชินกับการสอบแบบเดิม และคอยเฝ้าดูการเปลี่ยนแปลงเฉยๆ (3) กลุ่มที่พยายามจะปรับเปลี่ยนตามแนวคิดใหม่ แต่ยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ ผู้บริหารได้พยายามดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้ครูทั้งโรงเรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน สรุปได้ดังนี้

2.3.1) การส่งเสริมการเรียนรู้ของครู

1) โรงเรียนได้จัดให้มีการประชุมทางวิชาการ และส่งครูเข้ารับการอบรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น โดยเนื้อหาสาระในการเข้ารับการอบรมสัมมนาทางวิชาการของครูมักต้องผ่านการเลือกสรรจากผู้บริหารก่อน ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ของบุคลากรให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถนำความรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ทางโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากวิทยากรที่ทรงคุณวุฒิในหลากหลายสาขาวิชา มาให้ความรู้แก่บุคลากรในเรื่องต่างๆ เช่น โรงเรียนเคยมีการอบรมการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2 ครั้งๆ ละ 2 วัน ครั้งที่ 1 มีอาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาพูดครั้งวัน และวิทยากรจากหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญฯ มาบรรยายอีกครั้งวัน ครั้งที่ 2 มีอาจารย์ระดับ 3 มาบรรยาย มีการให้คู่มือทัศน และฝึกเขียนแผนการสอน เป็นต้น ผู้บริหารกล่าวเพิ่มเติมว่า การสนับสนุนทางวิชาการขั้นต่อไปของโรงเรียนจึงไม่ใช่การให้ความรู้หรือเนื้อหาสาระแก่ครู แต่เป็นขั้นของกระบวนการปล่อยให้ครูลงมือปฏิบัติและการแนะแนวทางให้กับครูเพื่อทำการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูเป็นสิ่งที่ได้มาจากการสะสมความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ที่มีเป็นระยะเวลานาน ซึ่งเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับความรู้สึกของครูที่ว่า “บ่อยครั้งที่ครูเกิดความสับสนในการนำทฤษฎีที่ได้มาสู่การปฏิบัติในห้องเรียน ดังนั้น การอบรมมากๆ ยิ่งทำให้เกิดความสับสนยิ่งขึ้น”

2) โรงเรียนได้จัดให้ครูได้มีโอกาสในการศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จต่างๆ ภายใต้การคัดสรรจากผู้บริหารเช่นกัน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความพยายามที่จะปรับปรุง/ ดูแลการเรียนการสอนของตนมากขึ้น ซึ่งครูบางท่านให้ข้อ

เสนอแนะว่า “การเลือกดูโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้นควรเป็นโรงเรียนที่มีบริบทต่างๆ ใกล้เคียงกับโรงเรียนของตน ไม่เช่นนั้นดูไปก็ทำไม่ได้เหมือนเขา”

3) การแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างโรงเรียน โดยทางโรงเรียนมีโครงการความร่วมมือกับโรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางด้านการเรียนการสอนเป็นครั้งคราว ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความตื่นตัวทางการสอนในรูปแบบใหม่ๆ ได้เห็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูโรงเรียนในโครงการความร่วมมือ และเป็นการสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ โรงเรียนยังเข้าร่วมโครงการรุ่งอรุณด้วย แต่เสียดายที่กิจกรรมดังกล่าวไม่ค่อยจะประสบผลสำเร็จเนื่องจากเหตุผลที่ครูท่านหนึ่งกล่าวว่า “เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้เริ่มต้นหรือเกิดขึ้นจากความเห็นชอบของผู้ปฏิบัติแต่แรกเริ่ม”

2.3.2) การบริหารจัดการที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1) ผู้บริหารได้ปรับโครงสร้างการบริหารงานใหม่ให้สอดคล้องกับระบบงานในโรงเรียน โดยครูหัวหน้าหมวดวิชาแต่ละวิชาจะมีหน้าที่ในการวางแผน/ ประสานงานร่วมกันกับครูในหมวดวิชาเดียวกันทั้งในระดับแนวดิ่งและแนวนอน ซึ่งการตัดสินใจมักเป็นการลงคะแนนเสียงข้างมาก และยังมีหน้าที่ในการส่งต่อข้อมูล/ ปัญหาต่างๆ ระหว่างครูผู้ปฏิบัติกับผู้บริหาร ซึ่งนับว่าเป็นการทำงานร่วมกันตามลำดับสายงานอย่างเคร่งครัดระหว่างครูผู้ปฏิบัติกับผู้บริหาร ด้วยเหตุนี้การประชุมระหว่างผู้บริหารและครูหัวหน้าหมวดวิชาจึงเกิดขึ้นทุกสัปดาห์ เพื่อช่วยให้การบริหารงานเป็นระบบมากขึ้น และยังเป็นการติดตามความคืบหน้าทางด้านการจัดการเรียนการสอนของครูแต่ละหมวดวิชาและด้านการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์กับเป้าหมายทางการศึกษาเป็นหลักในการช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการ และจะมีการประชุมรวมครูทั้งโรงเรียนเป็นครั้งคราวไป นอกจากนั้น ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน เพื่อทำหน้าที่เปรียบเสมือนตัวแทนของนักเรียนทั้งโรงเรียนในการประชุมสื่อสารกับครูหัวหน้าหมวดวิชาก่อนที่จะนำข้อสรุปนั้นมารายงานต่อผู้บริหาร ข้อมูลทางด้านความคิดเห็นของนักเรียนภายในโรงเรียนจะได้รับโดยผ่านทางฝ่ายกิจกรรมในลักษณะของการทำชุมนุมต่างๆ หรือผ่านทางคณะกรรมการนักเรียน ครูหัวหน้าฝ่ายกิจกรรมทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน/ ความคิดระหว่างนักเรียนกับผู้บริหาร

2) ผู้บริหารได้คงไว้ซึ่งกิจกรรมบางกิจกรรมของผู้บริหารคนเก่า เช่น กิจกรรมสงบทบทวน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารคนเก่าได้รับแรงบันดาลใจจากการไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนคิดถึง/ ทบทวนสิ่งที่ตนได้ทำไปแล้วในแต่ละวัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายอย่างจริงจังในช่วงเวลากลางวันประมาณ 5-7 นาที โดยมีเสียงเพลงเป็นสัญญาณเตือนการเริ่มต้นและการสิ้นสุดของกิจกรรม

ความเจียมสังัดในขณะที่ทำกิจกรรมสงบทบทวนจะเป็นสิ่งที่ช่วยนักเรียนในการตรวจสอบและควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้เป็นอย่างดี

3) ผู้บริหารจัดให้มีโครงต่างๆ ในโรงเรียน เช่น โครงการรักการอ่าน โครงการเสียงตามสาย เป็นต้น ซึ่งโครงการฯ ดังกล่าวเป็นโครงการเสริมการเรียนรู้ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกความเป็นประชาธิปไตย และเรียนรู้การประสานงานกันระหว่างหมวดวิชา ในปัจจุบันทางโรงเรียนพยายามปรับให้นักเรียนมีส่วนร่วมในโครงการฯ มากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมตามความสนใจในการนำเสนอทางวิทยุ/ เสียงตามสายของโรงเรียน ความสำเร็จของโครงการฯ จึงอยู่ที่การใช้ความสามารถหรือเทคนิคของครูในการช่วยเหลือ กระตุ้น ชักจูง และส่งเสริมให้ นักเรียนที่มีความสามารถทางสติปัญญาในระดับต่างๆ มีโอกาสในการเข้าร่วมโครงการฯ อย่างทั่วถึง

4) ผู้บริหารให้นโยบายกว้างๆ และให้ครูกิดต่อเองในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ในโรงเรียน

นอกจากนั้น นักเรียนกล่าวว่า ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา นักเรียนชอบการที่โรงเรียนยกย่องให้เกียรติบัตรนักเรียนที่ทำคะแนนได้สูงสุดในแต่ละวิชาในแต่ละภาคการศึกษา ชอบการที่โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ชอบการที่โรงเรียนมีการจัดประกวดและแข่งขัน กิจกรรมต่างๆ ทางวิชาการ ชอบการที่โรงเรียนมีการแข่งขันกีฬา การเข้าค่าย และการไปทัศนศึกษา ชอบการที่โรงเรียนสร้างหอประชุมใหม่ติดแอร์ ชอบการที่โรงเรียนได้มีการจัดกลุ่มปกครองตามสี และชอบการที่โรงเรียนได้ปลูกต้นไม้ภายในบริเวณโรงเรียนมากขึ้น เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว จากแนวคิด/ กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ผู้บริหารใช้เป็นการบริหารงานทั่วไป โดยผู้บริหารใช้การวางนโยบายการบริหารโรงเรียนเป็นหลักในการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ของครูและนักเรียน อย่างไรก็ตาม ยุทธวิธี/ วิธีการดังกล่าวที่ผู้บริหารทำยังไม่ชัดเจนสำหรับครู "เนื่องจากบุคลิกภาพและลักษณะการทำงานของผู้บริหารคนปัจจุบันแตกต่างจากผู้บริหารคนก่อนอย่างสิ้นเชิง ครูกล่าวว่า "ผู้บริหารควรมีความจริงใจ กระตือรือร้น ทุ่มเทให้กับงาน และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล" ด้วยเหตุนี้ วิธีการต่างๆ ที่ผู้บริหารใช้จึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จากการให้ยุทธวิธีต่างๆ นี้ ส่งผลให้โรงเรียนและบุคลากรเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งครูตอบแบบสอบถามได้ประเมินว่า ผู้บริหารของตนมีความพร้อมหรือศักยภาพในการพัฒนาอยู่ในระดับ 50-80 %

2.4 ยุทธวิธี/ วิธี/ กระบวนการสำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้สืบเนื่องมาจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการพัฒนาเยาวชนให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนสภาพสังคมปัจจุบันที่ต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ หน้าที่ความรับผิดชอบต่างๆ ภายในโรงเรียนของครูจึงมากขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะการเข้ารับการอบรมทางวิชาการ เนื่องจากโรงเรียนได้มุ่งเน้นการให้บริการทางวิชาการมากขึ้น โดยส่งครูไปเข้ารับการอบรมของหน่วยงานต่างๆ และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ครูเป็นระยะๆ ในหัวข้อเรื่องที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดหรือเห็นว่าจำเป็นสำหรับครู อย่างไรก็ตาม ครูหลายท่านกล่าวตรงกันว่า “ปัจจุบัน โรงเรียนจัดให้มีการอบรมทางวิชาการบ่อยครั้ง จนบางครั้งเกิดความสับสนในเนื้อหาต่างๆ เนื่องจากหลายหน่วยงานพูดไม่ตรงกัน โดยเฉพาะในเรื่องการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน และเกิดความสับสนในการปฏิบัติจริง” และมีครูบางท่านกล่าวว่า “บางครั้งเราสนใจในเรื่องบางเรื่อง และขอเข้ารับการอบรมโดยที่ไม่กระทบกระเทือนชั่วโมงสอน ทางโรงเรียนก็ไม่อนุมัติ อ้างว่าโรงเรียนมีบุคลากรไม่เพียงพอ บ่อยๆ เข้า บางครั้งก็ต้องแอบหนีไม่ให้รู้” นอกจากการให้บริการทางวิชาการดังกล่าว ฝ่ายบริหารของโรงเรียนยังกำหนดให้ครูดำเนินการในเรื่องต่างๆ เพิ่มเติมดังนี้ การทำแผนการสอนในลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การกระตุ้นให้ครูจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน และการพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนนี้ไม่มียุทธวิธีเฉพาะในการบริหารเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ยุทธวิธี/ วิธีการที่โรงเรียนมีโดยทั่วไปคือ งานบริหาร 6 ด้านคือ

- (1) งานวิชาการ
- (2) งานกิจกรรมนักเรียน
- (3) งานบุคลากร
- (4) งานธุรการ
- (5) งานอาคารสถานที่
- (6) งานความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

จากแบบสอบถามครูพบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จำนวน 30 รายการนั้น ปัจจุบันเพิ่มขึ้นจาก

อดีตก่อนปี พ.ศ.2540 จากระดับน้อยเป็นระดับมากทั้ง 30 รายการ การปฏิบัติในปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างจากอดีตมากที่สุด 3 รายการ ได้แก่ เรื่องการให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน และการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นความสอดคล้องกับความคิดของนักเรียนที่พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จำนวน 16 รายการ อยู่ในระดับมากเพียง 8 รายการ โดยการรายการที่ได้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด 3 รายการแรกคือ นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการ และกระบวนการต่างๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และนักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่างๆ ดังปรากฏรายละเอียดใน ตารางที่ 8 และตารางที่ 9 ต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2540 ในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2540 และในปัจจุบัน

การปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	การปฏิบัติ X	ความหมาย	การปฏิบัติ X	ความหมาย
ท่านปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความใส่ใจให้เกิดแก่ผู้เรียน	2.64	มาก	3.44	มาก
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.12	น้อย	3.08	มาก
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง	1.92	น้อย	3.23	มาก
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.64	มาก	3.48	มาก
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.56	มาก	3.28	มาก
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน	2.24	น้อย	3.32	มาก
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	3.00	มาก	3.40	มาก
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และดำรงชีวิต	2.84	มาก	3.40	มาก
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	2.44	น้อย	3.08	มาก
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	2.80	มาก	3.36	มาก
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงในห้องเรียน	2.60	มาก	3.08	มาก
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	2.48	น้อย	2.88	มาก
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	2.64	มาก	3.20	มาก
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและชุมชน	2.40	น้อย	3.04	มาก
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.24	น้อย	2.96	มาก
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	2.28	น้อย	3.08	มาก
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมในวิชาต่าง ๆ	2.52	มาก	2.88	มาก
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	2.08	น้อย	2.80	มาก
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	2.60	มาก	3.20	มาก
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	2.32	น้อย	3.20	มาก
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	2.44	น้อย	2.92	มาก
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้แก่ผู้เรียน	2.28	น้อย	2.84	มาก
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	2.48	น้อย	3.00	มาก
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	2.68	มาก	3.36	มาก

การปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	การปฏิบัติ x	ความหมาย	การปฏิบัติ x	ความหมาย
25. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	2.56	มาก	3.16	มาก
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	2.04	น้อย	2.60	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	2.12	น้อย	2.92	มาก
28. การให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้	2.08	น้อย	2.60	มาก
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	2.20	น้อย	2.60	มาก
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	2.72	มาก	3.28	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงครุมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงครุมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงครุมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงครุมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดให้

เรื่องที่ปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ	
	x	ความหมาย
ในช่วงปีนี้นักเรียนได้ปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด		
1. นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.63	มาก
2. นักเรียนเป็นผู้เลาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	3.00	มาก
3. นักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ	3.00	มาก
4. นักเรียนได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.63	มาก
5. นักเรียนมีโอกาสดำแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อน ๆ	2.47	น้อย
6. นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	2.31	น้อย
7. นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ	3.05	มาก
8. นักเรียนมีโอกาสดำทดลองเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลในเรื่องที่เรียน	2.21	น้อย
9. นักเรียนได้รับการสอน หรืออบรมเกี่ยวกับคุณธรรมในวิชาต่าง ๆ	2.42	น้อย
10. นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของนักเรียน	2.52	มาก
11. นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.52	มาก
12. นักเรียนได้ฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.36	น้อย

เรื่องที่ปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ	
	- x	ความหมาย
13. นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.52	มาก
14. นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง	2.31	น้อย
15. นักเรียนได้ใช้สื่อและสภาพแวดล้อมที่ครูจัดให้	2.26	น้อย
16. นักเรียนได้ไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน	1.68	น้อย

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

นอกจากข้อมูลข้างต้นแล้ว ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนนี้มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ทุกคนเข้าใจดีว่า การเรียนรู้ของนักเรียนในปัจจุบันแตกต่างจากเดิมมาก ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของครูจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องตามไปด้วย จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และการสัมภาษณ์ครูนักเรียนหลังการเรียนการสอน รวมทั้งการศึกษ เอกสารประกอบการสอนต่างๆ พบว่า ครูโรงเรียนนี้ใช้แนวคิดต่างๆ ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนดังนี้

- (1) แนวคิดการบูรณาการวิชาคุณธรรมจริยธรรม ครูและผู้บริหารมีความเห็นตรงกันว่า กลุ่มเป้าหมายของการบูรณาการวิชาคุณธรรมจริยธรรมคือ นักเรียนที่เรียนอ่อนเท่านั้น นอกจากนี้ เนื้อหาวิชาอื่นๆ ยังยากสำหรับการบูรณาการในการเรียนระดับมัธยมศึกษา
- (2) แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการสังเกตการเรียนการสอนที่ครูยังคงกำหนดให้นักเรียนเรียนรู้จากใบงานที่ครูจัดให้ นอกจากนี้ นักเรียนยังให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมหลังการเรียนการสอนโดยประมวลได้ว่า บางครั้งที่ครูเข้าห้องโดยไม่สอน แต่ให้นักเรียนทำและปล่อยให้ นักเรียนเรียนรู้และสืบค้นข้อมูลต่างๆ ด้วยตนเอง

(3) แนวคิดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการสังเกตการสอนของครูพบว่า ครูยังเข้าใจว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่เหมาะกับนักเรียนที่มีสติปัญญาดีเท่านั้น เพราะนักเรียนกลุ่มนี้จะกระตือรือร้น สงสัย อยากรู้อยากเห็น และสามารถช่วยตัวเองได้ในการสืบค้นข้อมูลต่างๆ โดยไม่ต้องเพิ่มครูมากนัก ในมุมนักเรียนที่มีสติปัญญาไม่ดีก็จะไม่สนใจในการทำงานใดๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นครูจึงต้องจำใจให้มากเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งก็จะกลายเป็นครูเป็นศูนย์กลางไป

(4) แนวคิดการสอนแบบโครงงาน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู นักเรียน และผู้ปกครองแสดงให้เห็นว่า แต่ละฝ่ายเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการทำโครงงานที่ไม่ตรงกัน กล่าวคือ ครูมุ่งเน้นถึงจำนวนและความสร้างสรรค์ของชิ้นงานที่นักเรียนทำมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ในขณะที่ผู้ปกครองเห็นว่า นักเรียนใช้เวลาในการทำโครงงานมากเกินไป และบ่อยครั้งที่ต้องอยู่ช่วยเหลือนักเรียนจนดึกดื่น แต่ผลการเรียนรู้ที่ได้กลับไม่ดีเท่าที่ควร ส่วนนักเรียนบ่นถึงจำนวนงานที่มากขึ้นและต้องทำคนเดียว แต่ในการสังเกตการเรียนการสอนกลับพบว่า ครูยังใช้วิธีการสอนที่เน้นการบอกเป็นหลัก มีการสั่งงานและให้ทำแบบฝึกหัดจากหนังสือหรือใบงานในแต่ละวิชา

(5) แนวคิดการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่หรือสัมผัสความเป็นจริงในชุมชนรอบโรงเรียน ซึ่งนักเรียนชอบมากและต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเช่นนี้มากๆ อย่างไรก็ตาม ครูให้สัมภาษณ์ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจะเป็นไปได้ในวิชาที่ฝึกทักษะเท่านั้น ส่วนในวิชาที่เป็นเนื้อหาสาระต้องฝึกฝนการทำแบบฝึกหัดให้มาก นอกจากนั้น ยังมีการทำโครงงานในเกือบทุกวิชาที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตน

(6) แนวคิดการเรียนรู้เป็นกลุ่ม จากการสังเกตการเรียนการสอนพบว่า การมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างนักเรียนกับครูมีมากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นอกจากนั้น ครูยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการทำงานกลุ่มว่า เป็นเพียงการนั่งทำงานในลักษณะของกลุ่มมากกว่าการปลูกฝังกระบวนการทำงานภายในกลุ่ม และจากข้อมูลการสังเกตสภาพห้องเรียนพบว่า นักเรียนจะนั่งเป็นแถวตอนเรียงหนึ่งสลับชายหญิง ซึ่งการนั่งเช่นนี้ไม่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้แบบกลุ่ม

(7) แนวคิดเกี่ยวกับการทำโทษเพื่อการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับนักเรียนบางกลุ่มที่ว่า ควรมีการตีเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และควรมีการลงโทษนักเรียนที่กระทำผิดอย่างจริงจัง

ด้วยการดำเนินการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น จึงปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามได้ประเมินความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาของตนเองและเพื่อนครูไว้เฉลี่ยในระดับ 81.08% และ 83% ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ดี จากข้อมูลเบื้องต้น การสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารต่างๆ พบว่า แนวคิดการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ครูได้มาจากการเข้ารับการอบรมทั้งที่โรงเรียนจัดให้และที่ตนเองเลือกเข้ารับการอบรมด้วยเอง ถึงแม้ว่าครูจะได้พยายามนำสิ่งที่เรียนรู้มาอย่างจากการอบรมมาใช้ แต่ครูก็ยังคงมีความเชื่อและความเข้าใจที่ยังไม่ถูกต้องเท่าที่เกี่ยวกับความสำเร็จในการจัดการเรียนแบบใหม่ของตนหลายประการ ได้แก่ การแบ่งกลุ่มเพื่อนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ได้นับที่กระบวนการในการเรียนรู้ การค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองโดยขาดการชี้นำจากครู

ประกอบ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความรู้ และความเชื่อที่ว่า การสอนแบบใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นวิธีการเรียนรู้ ดังนั้นจึงไม่เหมาะกับเด็ก บางกลุ่มกล่าวคือ ถ้าเด็กเก่งครูก็จะใช้การสอนแบบใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ถ้าเด็กอ่อนครูก็ต้องสอนแบบเดิมๆ นักเรียนจึงจะเข้าใจได้ดี

ครูกล่าวเพิ่มเติมว่า ผลที่เกิดจากการเคลื่อนไหวทางการศึกษาในปัจจุบันแยกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) นักเรียนเรียนรู้ดีขึ้น จากการปฏิบัติ การคิด การทำ และการแก้ปัญหา สามารถเรียนรู้ตามความต้องการของตนเอง สนใจบทเรียนมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสุขในการเรียน เรียนรู้อย่างมีระบบตามขั้นตอน มีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนดี สามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ และผลการเรียนดีขึ้น 2) นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ เพราะนักเรียนไม่คิดอะไรเพิ่มเติม ไม่ตื่นตัว ไม่เห็นความสำคัญของผู้สอน อีกทั้งมีผลการเรียนที่ลดลง ส่วนความรู้สึกของครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบใหม่มีทั้งพอใจและไม่พอใจ ซึ่งครูส่วนใหญ่พอใจเพราะเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น นักเรียนมีความสุข กล้าแสดงออก มีทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ มั่นใจในตนเองมากขึ้น และเครียดน้อยลง ส่วนความรู้สึกที่ไม่พอใจคือ การเรียนรู้แบบใหม่ทำให้นักเรียนสนใจการเรียนน้อยลง ขาดความรับผิดชอบ และไม่ได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอะไรเพิ่มเติม (รู้กว้าง ไม่รู้ลึก) ดังนั้น การสอนจึงควรเป็นการสอนแบบเดิมคือ ครูเป็นผู้ให้ความรู้

สำหรับนักเรียนส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลว่า ชอบการเรียนการสอนแบบใหม่ เนื่องจากสนุก ไม่น่าเบื่อ และนักเรียนยังได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการและการกระทำของครูที่นักเรียนชอบในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งประมวลได้ดังนี้

- (1) ครูสอนโดยยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย และเรียกนักเรียนตอบเพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน
- (2) การสอนโดยการให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มและร่วมกันอภิปรายเรื่องที่เรียนในประเด็นต่างๆ
- (3) การที่ครูให้โอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้
- (4) การใช้การแสดงบทบาทสมมุติในการสอนบางวิชา
- (5) การนำแบบฝึกหัดที่เรียนมาไปใช้เป็นข้อสอบ
- (6) การที่ครูเข้มงวดกวาดขันติดตามผลการเรียนของนักเรียนยังไม่ผ่าน

2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน

ผู้ปกครองมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนบ้างในช่วงที่มีเทศกาลทางศาสนาต่างๆ เช่น การทอดผ้าป่า เป็นต้น นอกจากนั้น ทางโรงเรียนยังจัดให้มีการประชุมพิเศษตั้งแต่ต้นเทอม เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ทั้งยังเป็นการรับฟังความคิดเห็นและนโยบายด้านต่างๆ ของโรงเรียนอีกด้วย หรือบางครั้งทางโรงเรียนได้ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองในรูปแบบของจดหมายขอความร่วมมือ จากนั้นผู้ปกครองก็ไม่ได้รับข้อมูลหรือข่าวสารใดเกี่ยวกับการเรียนการสอนของโรงเรียนอีกเลยตลอดทั้งปี โดยทั่วไปแล้ว ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักเรียน แต่อาจมีข้อจำกัดบ้างในเรื่องของเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน

นอกจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนดังกล่าวแล้ว นักเรียนให้ข้อมูลว่า ผู้ปกครองได้ดูแลและส่งเสริมการเรียนรู้ของตนดังนี้

- (1) ให้นักเรียนเรียนพิเศษ ทบทวนความรู้
- (2) ช่วยเหลือในการทำการบ้านและกวาดขันให้อ่านหนังสือ
- (3) อบรมเลี้ยงดูและให้ความอบอุ่น
- (4) สนใจและเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความต้องการ

ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีกับการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารคนเก่ามากกว่าผู้บริหารคนปัจจุบัน ผู้ปกครองให้สัมภาษณ์ในเชิงเปรียบเทียบผู้บริหารคนเก่าและผู้บริหารคนใหม่สรุปได้ว่า เมื่อผู้บริหารคนเก่ายังอยู่ โรงเรียนมีระเบียบมาก ผู้บริหารคนเก่าวางพื้นฐานที่ดีมากในเรื่องการปราบปรามยาเสพติด ในด้านระเบียบวินัยของนักเรียน (มีการหนีโรงเรียนน้อยลง) ในด้านการประชุมผู้ปกครองและครู ซึ่งผลที่ตามมาคือ นักเรียนสนใจการเรียนดีและทำคะแนนสอบได้ดีขึ้น ผู้ปกครองมักจะไต่ถามลูกๆ ของตนพูดถึงผู้บริหารคนเก่าบ่อยๆ ว่าเป็นครูที่ดีให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การร่วมกันทำความสะอาดโรงเรียน เมื่อนักเรียนเห็นก็จะเกรงใจและปฏิบัติตาม นอกจากนั้น ผู้บริหารคนเก่ายังได้สนับสนุนให้โรงเรียนมีกิจกรรมทางกีฬาต่างๆ มากมาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ส่วนผู้บริหารคนปัจจุบันจะทำงานน้อยลง ผู้ปกครองบางท่านกล่าวว่า “ไม่เคร่งครัดระเบียบวินัยเท่าแต่ก่อน โรงเรียนไม่สะอาด นักเรียนเริ่มมีปัญหาในบางวิชา โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ผู้ปกครองจึงต้องส่งไปเรียนพิเศษนอกโรงเรียน” “การเรียนของนักเรียนดูจะหนักกว่าเดิมมาก มีการบ้านมาทำจนดึกดื่นทุกวัน แต่คะแนนกลับไม่ได้ดีขึ้น” และผู้ปกครองยังให้ความเห็นว่า ผู้บริหารท่านนี้คงไม่สามารถพัฒนาโรงเรียน

เรียนให้สมบูรณ์ทั้งระบบได้ ส่วนครูของโรงเรียนได้ประเมินความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาของผู้ปกครองและชุมชนไว้เฉลี่ยในระดับ 68.36 %

2.6 ความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนาระบบการเรียนรู้

ตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้น ผู้บริหารเชื่อมั่นว่า ปัจจุบันโรงเรียนประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ประมาณ 85% และไม่หนักใจเกี่ยวกับการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังไม่ต้องการความรู้ใดๆ เพิ่มเติมเพราะต้องการให้เวลาแก่ครูในการนำความรู้ที่ได้มาจากการอบรมสัมมนาทางวิชาการต่างๆ มาทดลองใช้และปฏิบัติจริงกับนักเรียนในโรงเรียน ส่วนครูและนักเรียนประเมินความสำเร็จของโรงเรียนเฉลี่ยในระดับ 64.20 % โดยประมวลหลักฐานแสดงความสำเร็จดังนี้

ก. โรงเรียน

- 1) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีขึ้น
- 2) โรงเรียนมีกิจกรรมที่มีลักษณะที่ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น
- 3) การร่วมกิจกรรมทางการศึกษาต่างๆ ของนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน
- 4) การเพิ่มขึ้นทางด้านปริมาณงานหรือชิ้นงานในแต่ละวันที่ครูมอบหมายให้

นักเรียนทำ ซึ่งมักอยู่ในลักษณะของการทำโครงการ

- 5) โรงเรียน ครูและนักเรียน ได้รับรางวัลและเกียรติบัตรจากองค์กรภายนอก
- 6) การเพิ่มขึ้นของบุคลากรในตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9

ข. ครู

- 1) ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้
- 2) ครูส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนของตนให้สอดคล้อง

กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

2.1) ด้านพฤติกรรมการสอน โดยเริ่มจากการจัดการเรียนการสอนที่ต้องมีการวางแผนร่วมกันสำหรับครูที่สอนในระดับชั้นและหมวดวิชาเดียวกันเป็นสิ่งที่สำคัญโดยเฉพาะในเรื่องของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การใช้แบบฝึกหัด-ใบงาน และการให้คะแนน โรงเรียนมีความยืดหยุ่นในการเขียนแผนการสอนของครู ทั้งนี้อนุญาตให้ครูหลายคนที่สอนวิชาเดียวกันเขียนแผนการสอนเพียงชุดเดียว และถ้าครูสอนหลายวิชาก็ให้เลือกเขียนแผนการสอน 1 วิชา แต่ถ้าหากเป็นวิชาที่มีเนื้อหาการเรียนรู้ต่อเนื่อง การประสานงานกันระหว่างระดับชั้นเรียนในแนวตั้งก็จำเป็นต้องทำ ไม่สามารถละเลยได้ การเตรียมการสอนของครูในเรื่องของการทำแผนการสอนนั้นเป็นระบบระเบียบมากขึ้น โดยแผนการสอนที่ทำจะยึดโครงสร้างและเนื้อหาสาระตามหน่วยงานต้นสังกัด

ข้อตกลงในการทำงานร่วมกันของครูในการเขียนแผนการสอนคือ ครูต้องจัดเตรียมแผนการสอนให้พร้อมก่อนสอนล่วงหน้า 1 สัปดาห์ เพื่อส่งให้ครูหัวหน้าหมวดวิชาแต่ละหมวดตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับหลักสูตรและการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนในเรื่องกลวิธีในการสอน ครูบางส่วนได้มีการปรับเปลี่ยนกลวิธีในการสอนไปบ้างแล้ว จากเดิมที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระและครูเป็นหลักในการให้ความรู้มาเป็นการลงมือปฏิบัติตามความสนใจโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2) ด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจที่ชัดเจนว่า นักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และความสนใจใคร่รู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนการสอนสมัยใหม่ต้องไม่มีการบังคับ ไม่มีการทำโทษด้วยการตี ครูบางท่านกล่าวเสริมว่า ถ้านักเรียนทำผิดก็มักได้รับการลงโทษในลักษณะของการนำเหตุตนให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

2.3) ด้านอารมณ์และความรู้สึก แม้ว่าครูจะมีความตั้งใจในการเตรียมการสอนมากขึ้น แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้รู้สึกเครียดกว่าเดิม และวิตกกังวลในสถานภาพของตนเองมากขึ้น

ค. นักเรียน

- 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น
- 2) จำนวนนักเรียนที่สอบเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในแต่ละปีที่สูงขึ้น
- 3) นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู เช่น มีการเรียนรู้และค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและลงมือปฏิบัติจริงมากขึ้น

- 4) ความประพฤตินักเรียนที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน

ในขณะที่ครูส่วนใหญ่ให้ข้อสังเกตว่า ความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต้องเริ่มจากการพัฒนางานบริหาร ทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมี ผู้บริหารที่เป็นผู้นำ เป็นมืออาชีพในการวางแผนงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ทางวิชาการ กล้าคิด-กล้าทำ มุ่งมั่นที่จะทำจริง และมีความจริงจังในวิชาชีพ ที่จะสามารถสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในโรงเรียนได้ ครูบางท่านกล่าวในเชิงเสียดสีว่า “การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบจะเป็นไปได้ ถ้ามีการเปลี่ยนผู้บริหาร” ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียนมีดังนี้

- (1) นักเรียน 5.26 % คิดว่า โรงเรียนอยู่ในระดับดีมาก
- (2) นักเรียน 42.10 % คิดว่า โรงเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี
- (3) นักเรียน 31.57 % คิดว่า โรงเรียนอยู่ในระดับดีปานกลาง
- (4) นักเรียน 21.05 % คิดว่า โรงเรียนยังอยู่ในระดับที่ไม่ค่อยดี

2.7 ปัญหา/อุปสรรค และความต้องการในการพัฒนาระบบการเรียนรู้

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ในเรื่องปัญหา อุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ประมวลได้ดังนี้

2.7.1 โรงเรียนและผู้บริหาร

ก. ปัญหา/อุปสรรค

1) สุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารกล่าวว่า “ครูที่นี้เปลี่ยนยากมาก บุคลากรในโรงเรียนมีประมาณ 80% ที่มีอายุมาก ไม่ค่อยกระฉับกระเฉงในการทำงานเท่าที่ควร จึงต้องมีการกระตุ้นให้มากขึ้น แต่ก็ต้องพยายามที่จะพัฒนาครูเหล่านี้ไปเรื่อยๆ เพราะต้องทำตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”

2) งบประมาณไม่เพียงพอ ผู้บริหารกล่าวว่า “เนื่องจากในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางข้อมูลข่าวสารมากมาย โดยเฉพาะในเรื่องของ IT ซึ่งจำเป็นมากต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน แต่งบประมาณกลับคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งงบประมาณในปัจจุบันก็ไม่เพียงพอที่จะพัฒนาอยู่แล้ว”

ข. ความต้องการ

- 1) ต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ทั้งในเรื่องของงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์การเรียน เทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 2) ต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน
- 3) ต้องการครูที่มุ่งเน้นการนำความรู้ที่ได้สู่การปฏิบัติ
- 4) ต้องการครูที่มีอายุไม่มากนัก
- 5) ต้องการความร่วมมือร่วมใจของผู้สอน ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรให้มีตำแหน่งสูงขึ้น

2.7.2 ครู

ก. ปัญหา/อุปสรรค

สิ่งที่เป็นอุปสรรคทำให้การพัฒนาโรงเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จตามการรายงานของครูมีดังนี้

- 1) ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากผู้บริหารและระบบการบริหารของโรงเรียน
 - 1.1) ลักษณะของผู้บริหาร
 - 1.2) ความไม่ยืดหยุ่นด้านการบริหารจัดการของโรงเรียน
 - 1.3) ปริมาณภาระงานของครูที่มาก
 - 1.4) ยังขาดความพร้อมทางด้านสื่อ อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย

1.5) ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู

1.6) ยังมีความจำกัดทางด้านจำนวนอาคารสถานที่ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่

2) ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากครู

2.1) ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน

2.2) ไม่เคารพความคิดเห็นของนักเรียน

2.3) ไม่ตระหนักถึงความสามารถที่ต่างกันของนักเรียน

2.4) ขาดเจตคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

2.5) ขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของเพื่อนร่วมงานและ

ผู้บริหาร

2.6) ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบ

ใหม่ และการลงโทษนักเรียน

3) ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวนักเรียน

3.1) ความรับผิดชอบและความพร้อมของนักเรียนในการเรียน

แบบใหม่

3.2) นักเรียนที่โรงเรียนรับเข้าเรียนมีคุณภาพทางการศึกษาต่ำ

4) ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากผู้ปกครองและชุมชน

4.1) ผู้ปกครองมีความจำกัดด้านเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของ

โรงเรียน

4.2) ชุมชนไม่เห็นความสำคัญในการร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อการ

เรียนรู้

ข. ความต้องการ

ครูเห็นพ้องต้องกันว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จต้องได้รับความช่วยเหลือดังนี้

1) ต้องการผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการอย่างมีอาชีพจริงใจ กระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงาน และมีความรู้ทางวิชาการ

2) ต้องการระบบการบริหารที่ดี ที่ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติ

3) ต้องการขวัญและกำลังใจในการทำงาน (ค่าตอบแทน)

4) ต้องการระบบการนิเทศภายในที่เข้มแข็งและเป็นรูปธรรม

5) ต้องการความเป็นกัลยาณมิตร มีความสามัคคีในกลุ่มเพื่อนครู มีความตระหนัก มุ่งมั่น พุ่งเท ร่วมมือ รักในวิชาชีพครู และจริงจังในการทำงาน

6) ต้องการโอกาสในการเข้ารับการอบรมตามความสนใจ ความรู้จาก การจัดการอบรมทางวิชาการ/ วิทยากรที่มีความชำนาญ และมีวิธีการถ่ายทอดที่ดีเกี่ยวกับกระบวนการ เรียนรู้ในเรื่องวิธีการสอนแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง วิธีการสอนแบบอื่นๆ ที่เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันทางสติปัญญา วิธีการสอน นักเรียนที่อ่านหนังสือไม่ออก วิธีการนำสื่อเทคโนโลยีมาช่วยสอน วิธีการแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน การทำวิจัยในชั้นเรียน มาตรฐานตัวบ่งชี้ การประกันคุณภาพ

7) ต้องการโอกาสในการคัดนักเรียนเอง เพราะความสามารถทาง สติปัญญาของนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ครูตามแนวการปฏิรูป

8) ต้องการจำนวนนักเรียนที่ไม่มากเกินไป เพราะจำนวนนักเรียนที่ มากในปัจจุบันทำให้การจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ลำบากและเป็นไปได้ยาก

9) ต้องการระบบการจัดชั้นเรียนใหม่ เนื่องจากในปัจจุบันโรงเรียนแยก นักเรียนเป็นห้องเด็กเก่งและห้องเด็กอ่อน ทำให้ครูประจำชั้นและครูที่สอนห้องเด็กอ่อนเกิดความรู้สึก เปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียนทั้งสองห้อง และมีความลำบากใจในการสอน ห้องเด็กอ่อน

10) ต้องการนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรม

11) ต้องการคงไว้ซึ่งการลงโทษด้วยการตี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

12) ต้องการแหล่งข้อมูลของนักเรียนในการศึกษาค้นคว้า

13) ต้องการการสนับสนุนในเรื่องสื่อ วัสดุการสอน นวัตกรรม และ เทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป

14) ต้องการการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อใช้ เป็นแหล่งการเรียนรู้และถ่ายทอดไปพร้อมๆ กัน รวมทั้งการวางแผนงานร่วมกันที่ชัดเจน

15) งบประมาณในด้านต่างๆ

2.7.3 นักเรียน

ก. ปัญหา/ อุปสรรค

1) ขาดการดูแลเอาใจใส่ด้านการเรียนจากผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง

2) ขาดการเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนแบบใหม่

ข. ความต้องการ

เรื่องที่นักเรียนอยากเรียนรู้ (ตามลำดับความถี่) มีดังนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา
- 2) การเรียนรู้ทักษะทางสังคมด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมและการใช้

ความรู้จากสิ่งที่ได้เรียน

3) ความรู้ทางวิชาการ เช่น หลักธรรมขั้นพื้นฐาน คอมพิวเตอร์ การสนทนาภาษาอังกฤษ ข่าวสารสิ่งแวดล้อม เพศศึกษาและยาเสพติด ความรู้ด้านเศรษฐกิจ วิชาชีพสำหรับการออกไปประกอบอาชีพ การพิมพ์ดีด ดนตรี กีฬา เทคนิคการทำข้อสอบ และการฝึกฝนความเป็นผู้นำ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนชอบมีลักษณะต่างๆ กันดังนี้

- 1) ชอบการเรียนรู้แบบท่องจำ
- 2) ชอบการทำแบบฝึกหัด
- 3) ชอบให้ครูอธิบายและตั้งคำถาม เพื่อทดสอบความเข้าใจ
- 4) ชอบการเข้าค่ายและทำกิจกรรมที่ฝึกฝนทักษะ
- 5) ชอบการไปทัศนศึกษานอกสถานที่
- 6) ชอบการเรียนรู้แบบที่ให้ได้แสดงความคิดเห็น
- 7) ชอบการเรียนรู้การสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
- 8) ชอบการเรียนรู้แบบสบายๆ ไม่เครียดมากนัก
- 9) ชอบการมีเวลาทำงานมากพอในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน
- 10) ชอบการที่ครูสอนสั่ง ดูแล ไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียน
- (1) ชอบการที่ครูมีความสนิทสนมเป็นกันเอง ทำให้นักเรียนกล้าถาม

สิ่งที่นักเรียนต้องการให้โรงเรียนทำเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็น

คนเก่ง

นักเรียนได้ระบุสิ่งที่ต้องการดังนี้

- 1) ต้องการครูที่เป็นทั้งเพื่อนและครู เอาใจใส่และพยายามเข้าใจนักเรียน
- 2) ต้องการครูที่มีเหตุผล
- 3) ต้องการครูที่ใจเย็นๆ อธิบายซ้ำๆ
- 4) ครูให้การบ้านน้อยลง
- 5) ต้องการให้มีการจัดการศึกษานอกสถานที่

การสอน

- 6) ต้องการสื่อการสอนที่ดีและทันสมัย และใช้คอมพิวเตอร์ในการเรียน
- 7) จัดให้มีกิจกรรมทางวิชาการในโรงเรียนบ่อยๆ
- 8) ให้ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง
- 9) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทุกครั้งที่มีการทำงาน
- 10) จัดตั้งสโมสรชมรมการเรียน
- 11) ต้องการเรียนเสริมพิเศษวิชาต่างๆ ในทุกระดับชั้น
- 12) ต้องการให้มีการเตรียมนักเรียนเพื่อการศึกษาต่อในระดับอุดม

ศึกษาด้วยการฝึกทำแบบสอบ

- 13) ต้องการให้มีชมรมทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการนำความรู้ไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต และช่วยเหลือกันระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง

สิ่งที่นักเรียนต้องการให้โรงเรียนทำเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็น

คนดี

นักเรียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้โรงเรียนทำ ประมวลได้ดังนี้

- 1) ครูที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ไม่ขี้บ่น ไม่ตี ไม่เข้มงวดเกินไป ไม่ถือตัว เป็นกันเอง เอาใจใส่ดูแล ใจเย็นๆ

- 2) ต้องการครูรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ใช้เหตุผลมากกว่า

ใช้โทษ

- 3) ต้องการครูที่ดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน

อย่างเคร่งครัด

- 4) ต้องการครูที่ให้เวลานักเรียนในการปรึกษาหารือ

- 5) ต้องการครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน

- 6) ต้องการครูที่เข้าใจความแตกต่างด้านการเรียนรู้ของนักเรียน

- 7) ต้องการเข้าค่ายศีลธรรม เพื่อให้มีหลักธรรมขั้นพื้นฐาน เช่น การสอนให้รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น

- 8) ต้องการการให้รางวัลแก่คนทำดี

คนที่มีความสุข
สิ่งที่นักเรียนต้องการให้โรงเรียนทำเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็น

นักเรียนได้ระบุสิ่งที่ต้องการดังนี้

- ที่ร่างกายพิการ
- 1) ต้องการการยกย่องให้ความสนใจและไม่มองข้ามเด็กนักเรียนบางคน
 - 2) ต้องการให้มีกิจกรรมคลายเครียดในโรงเรียน และมีการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการผ่อนคลาย เช่น การเปิดเพลงในช่วงกลางวันและตอนเย็น
 - 3) เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนให้เป็นการศึกษาออกสถานที่
 - 4) ต้องการให้ครูให้คำปรึกษาและแนะนำในเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจาก
- เรื่องที่เรียน

- 5) ต้องการให้ครูรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
- 6) ต้องการให้ครูรับไหว้นักเรียน
- 7) ต้องการให้ครูไม่ถือตัว เป็นกันเอง ไม่เข้มงวดเกินไป
- 8) ต้องการให้ครูเตรียมการสอนทุกครั้ง
- 9) ต้องการความยืดหยุ่นในเรื่องกฎระเบียบของโรงเรียนด้านการแต่งกาย เช่น การอนุญาตให้นักเรียนใส่เครื่องประดับและไว้ผมยาวได้
- 10) ต้องการให้มีการลงโทษผู้ที่กระทำผิด
- 11) ต้องการจัดกิจกรรมสรวลสนทนาสามัคคีรุ่นพี่รุ่นน้อง

สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ผู้ปกครองทำเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ประมวลได้ดังนี้

- 1) ให้เวลา ความรัก ความอบอุ่น และเอาใจใส่ในเรื่องของตน
- 2) มีเหตุผล เข้าใจความเป็นวัยรุ่น
- 3) ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตักเตือน และคอยเป็นกำลังใจ
- 4) ต้องการให้สมาชิกครอบครัวอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา
- 5) ให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการสิ่งต่างๆ ตามความสนใจ
- 6) ให้รางวัลเมื่อนักเรียนทำดี
- 7) ให้ความสนใจในเรื่องต่างๆ ของนักเรียนและโรงเรียน
- 8) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนพิเศษหรือกวดวิชาเพิ่มเติม
- 9) ไม่รบกวนเวลานักเรียนทำการบ้าน

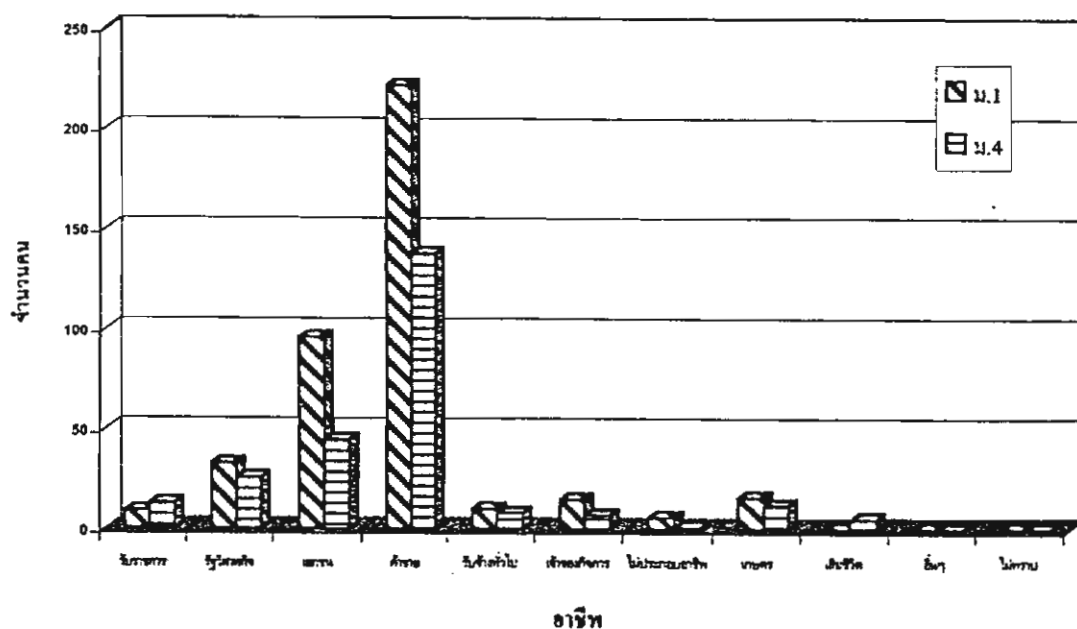
เพิ่มเติม

2.7.4 ผู้ปกครอง

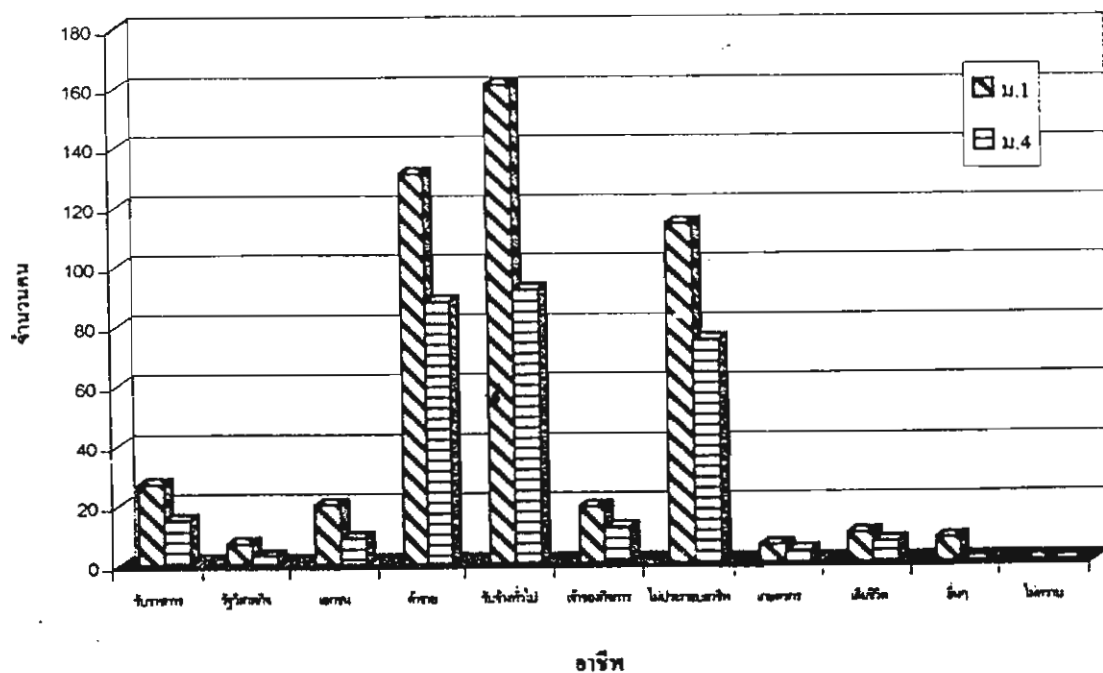
ก. ปัญหา/อุปสรรค

ผู้ปกครองของนักเรียนกล่าวว่า อุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและช่วยเหลือพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนคือ 1) เวลาในการทำงานที่ไม่สอดคล้องกับเวลาในการทำกิจกรรมของโรงเรียน เนื่องจากอาชีพของบิดาของนักเรียนส่วนมากมีอาชีพค้าขาย และอาชีพรองลงมาคือ ทำงานเอกชน ส่วนมารดามีอาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพรองลงมาคือ อาชีพค้าขายและไม่ประกอบอาชีพ โดยทั้งบิดาและมารดามีรายได้สูงสุดอยู่ระหว่าง 4,001-6,000 บาทต่อเดือน ดังแสดงรายละเอียดไว้ในแผนภูมิที่ 1 2 3 4 ตามลำดับดังนี้

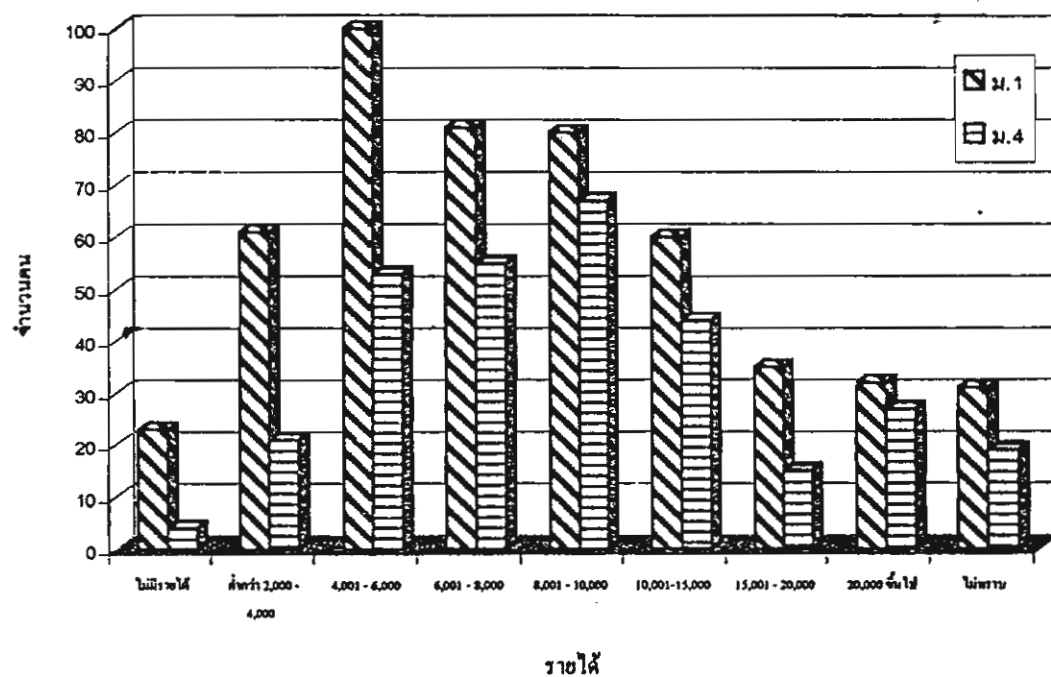
แผนภูมิที่ 1 แสดงอาชีพของบิดาของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น ปีการศึกษา 2543

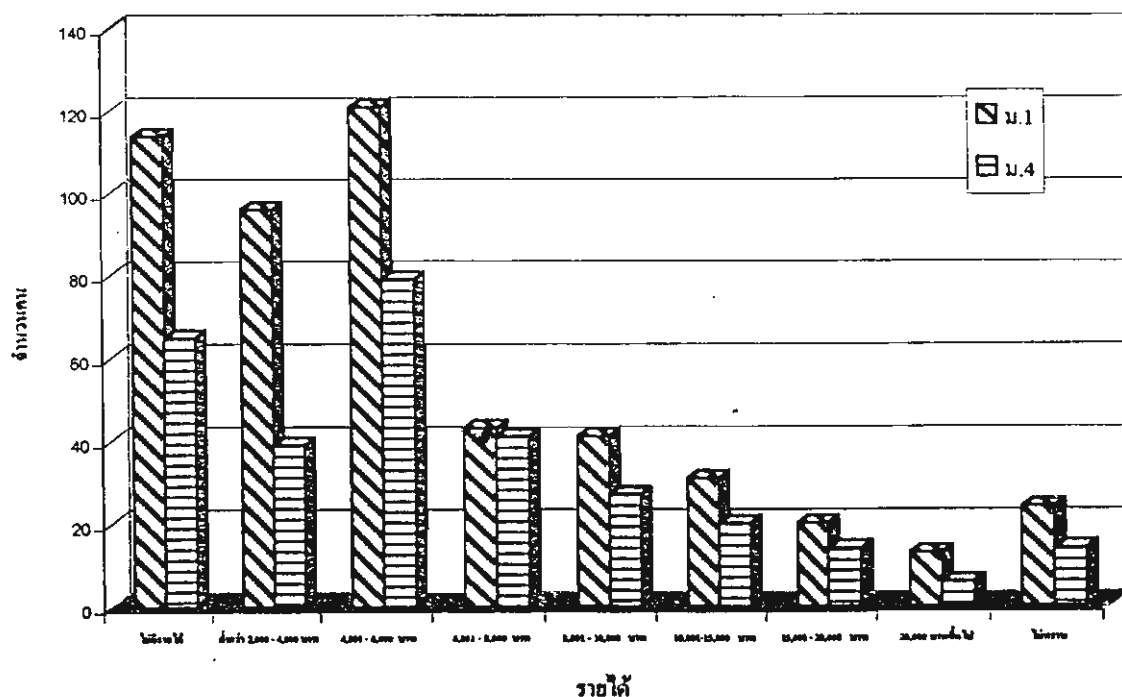
แผนภูมิที่ 2 แสดงอาชีพของมารดาของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น ปีการศึกษา 2543

แผนภูมิที่ 3 รายได้ของบิดาของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น ปีการศึกษา 2543

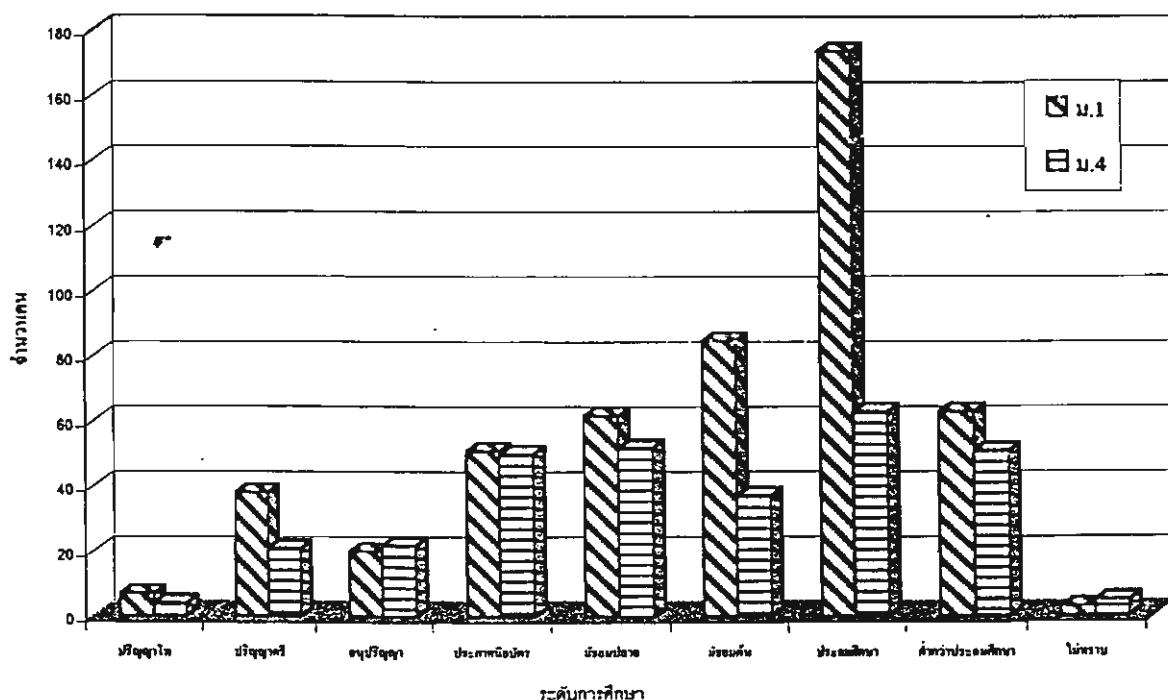

แผนภูมิที่ 4 รายได้ของมารดาของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น ปีการศึกษา 2543

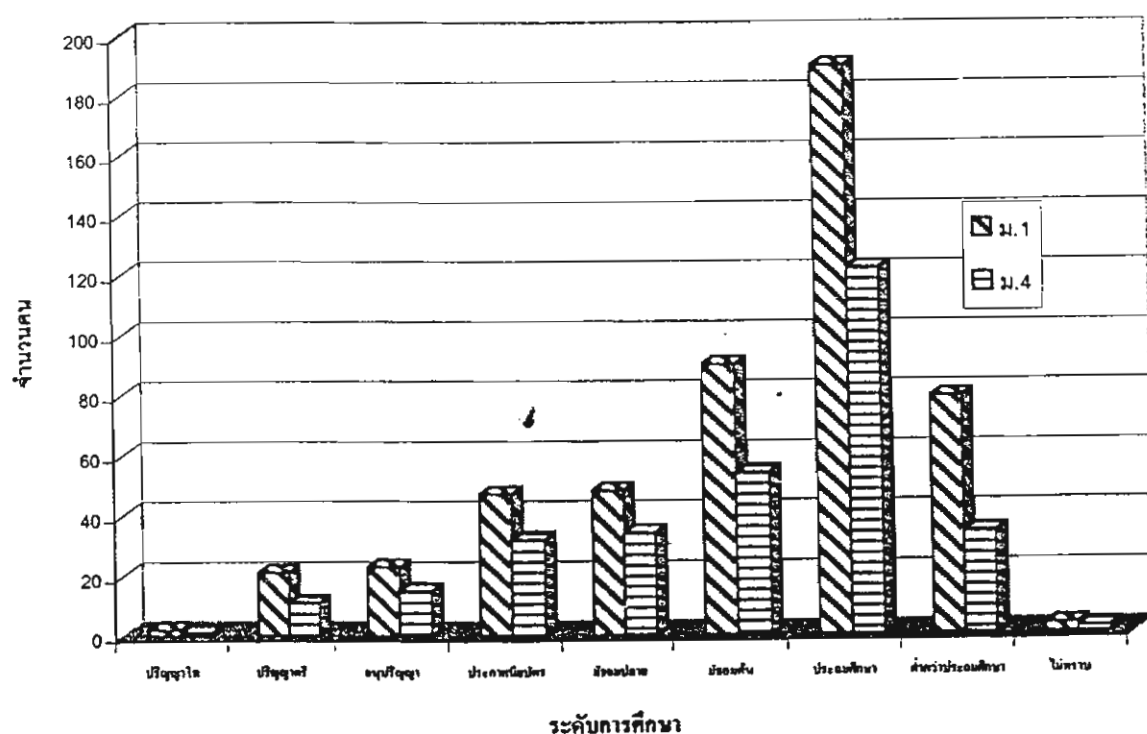

และ 2) ความจำกัดทางด้านการศึกษาของผู้ปกครอง โดยการศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดาของนักเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา โดยจำแนกรายละเอียดไว้ในแผนภูมิที่ 5 6 ตามลำดับดังนี้

แผนภูมิที่ 5 แสดงการศึกษาของบิดาจำแนกตามระดับชั้น ปีการศึกษา 2543

แผนภูมิที่ 6 แสดงการศึกษาของมารดาจำแนกตามระดับชั้น ปีการศึกษา 2543

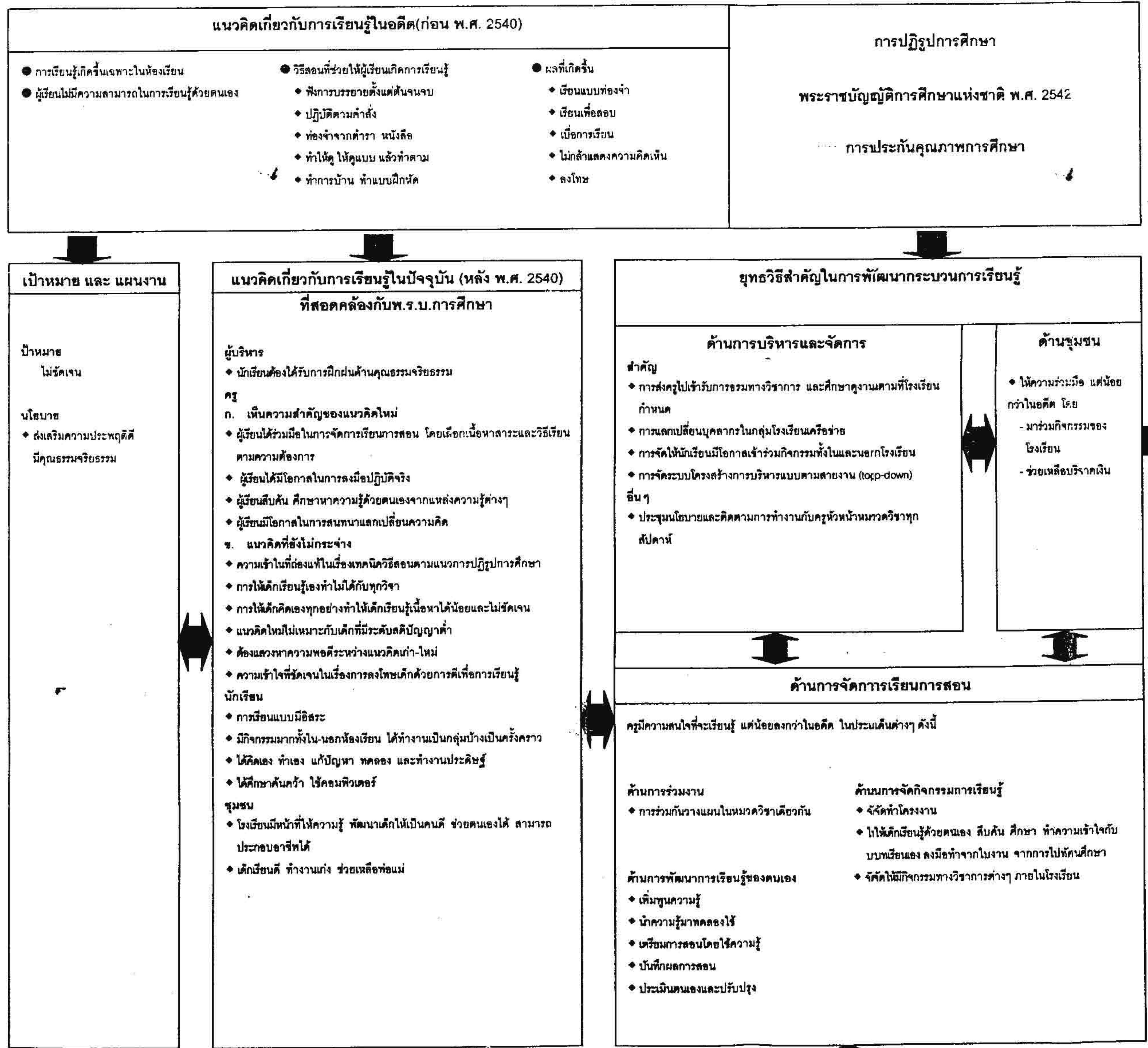
ข. ความต้องการ

ผู้ปกครองต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการโรงเรียนและการเรียนของนักเรียนมากขึ้น ต้องการครูที่รักในวิชาชีพ มีความรับผิดชอบในการสอนในการดูแลบุตรหลานของตน เข้าใจในความแตกต่างของนักเรียน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน

ข้อมูลดังกล่าวทั้งหมด ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียน แนวคิด/ กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ยุทธวิธี/วิธีการสำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สภาพความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และปัญหา/ อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้ประมวลให้เห็นเป็นภาพรวมดังแสดงไว้ในแผนผังที่ 3 ดังนี้

บริบทของโรงเรียน

- โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร
- นักเรียน 2,371 คน ครู 144 คน ครูส่วนใหญ่อายุเกิด 45 ปี
- ผู้บริหารอายุ 58 ปี ก่อนหน้านี้ย้ายโรงเรียนเฉลี่ยปีละ 1 โรงเรียน และเพิ่งเข้ามามีบริหารงานได้ 2 ปี

สภาพของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน	อุปสรรค/ ปัญหาและความต้องการ
เนื่องจากผู้บริหารคนก่อนได้ทุ่มเทอย่างมากกับการพัฒนาโรงเรียนและการสร้างสัมพันธ์ภาพที่แน่นแฟ้นกับครู นักเรียน และชุมชน จึงส่งผลให้โรงเรียนนี้ก้าวล้ำหน้าและเป็นที่ยอมรับของชุมชนรอบข้างมากกว่าโรงเรียนอื่นๆ ในระดับเดียวกันด้วยเหตุนี้ เมื่อผู้บริหารคนใหม่เข้ามาและไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาโรงเรียนเทียบเท่ากับในอดีต จึงส่งผลให้การทำงานภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างล่าช้า บ้างก็หยุดชะงักจน ก่อปรกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และความรุนแรงของกระแสการปฏิรูปการศึกษา การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาโรงเรียนของครูจึงไม่เต็มที่เท่าที่ควร โรงเรียนจึงกลายเป็นโรงเรียนที่มีความล้าหลังไปทันที	1. อุปสรรค/ ปัญหา - ผู้บริหารไม่มีวิสัยทัศน์ ไม่มีการบริหารจัดการอย่างมืออาชีพ ไม่ทำจริง ไม่กระตือรือร้น ไม่มุ่งมั่นในการทำงาน และไม่มีความรู้ทางวิชาการ - การปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย - การขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน - ครูมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนทางวิชาการ - ครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่อผู้บริหารและการปฏิรูปการศึกษา - ครูมีอายุนาน ทำให้เกิดความเชื่องช้าในการทำงาน - ความจำกัดทางด้านสื่อ วัสดุการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปฯ - ความจำกัดด้านแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า - นักเรียนมีครอบครัวแตกแยก นักเรียนอ่านหนังสือไม่คล่อง - นักเรียนขาดระเบียบวินัย - ผู้ปกครองไม่มีความรู้ 2. ความต้องการ โรงเรียน-ผู้บริหาร ต้องการ - งบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ - ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน - ครูที่มุ่งเน้นการนำความรู้ที่ได้สู่การปฏิบัติจริง - ครูที่มีอายุไม่มากนัก ครู ต้องการ - ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการอย่างมืออาชีพจริงใจ กระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงาน และมีความรู้ทางวิชาการ - ผู้บริหารที่รับฟังความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติ - ความเป็นกัลยาณมิตร ความทุ่มเทและร่วมมือในการทำงาน และจริงจังระหว่างกัน - ขวัญและกำลังใจในการทำงาน - โอกาสในการรับการอบรมตามความสนใจ - การคงไว้ซึ่งการลงโทษด้วยการตี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ - แหล่งข้อมูลของนักเรียนในการศึกษาค้นคว้า - สื่อ วัสดุการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปฯ นักเรียน ต้องการ - ครูที่ใจดี มีเหตุผล ไม่ขี้บ่น ไม่ตี - ครูเตรียมการสอนทุกครั้ง - ความรู้ที่เป็นกันเองและการเอาใจใส่ดูแลจากครู - ให้ครูการสอนสาระที่อยากรู้ เช่น การวางแผนในสังคม หลักธรรมขั้นพื้นฐาน และให้ข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติมในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา - ให้ผู้ปกครองช่วยสอนการบ้าน ทบทวน พาไปเที่ยว ให้อาหารในสิ่งที่อยากทำ ผู้ปกครอง ต้องการ - ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรงเรียนและการเรียนของนักเรียน

2.8 การวิเคราะห์หาค่าประกอบ/ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ประมวลได้ข้างต้นพบว่า องค์ประกอบ/ ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้ก็คือ

2.8.1 การเปลี่ยนผู้บริหาร ทำให้นโยบายต่างๆ ภายในโรงเรียนขาดความต่อเนื่อง ครูขาดที่พึ่งทางความคิด ทางใจ และมีความยากลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับกระบวนการทำงานและนโยบายของผู้บริหารคนใหม่ ทำให้ครูเสื่อมความศรัทธาต่อตัวบุคคลและระบบการบริหารงานของโรงเรียน

2.8.2 ลักษณะของผู้บริหาร ผู้บริหารคนปัจจุบันมีลักษณะที่เฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น ขาดความใกล้ชิด ความเป็นกันเอง และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียน ทำให้ครูเกิดความเหินห่างในการทำงานร่วมกับผู้บริหารและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อตัวผู้บริหาร ครูต้องการผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความจริงใจ ตระหนักและมุ่งมั่นที่จะทำงาน ร่วมแรงกัน ช่วยกันคิด เป็นผู้นำองค์กรให้เคลื่อนไหว เพราะการเปลี่ยนแปลงแนวคิดต่างๆ นั้นจะเป็นไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าผู้บริหารจะเอาจริงแค่ไหน และเข้าใจ/ ยอมรับการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังหรือไม่

2.8.3 การขาดขวัญและกำลังใจ ครูไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่อย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร อีกทั้งขาดการประสานสัมพันธ์ในการทำงานกับผู้บริหารโดยตรง ทำให้ครูรู้สึกว่า ตนเองทำอะไรไปผู้บริหารก็ไม่เห็น ทำไมจะต้องเหนื่อยทำ

2.8.4 การขาดการนิเทศอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ผู้บริหารไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางด้านวิชาการแก่ครูได้ ถึงแม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนเข้ารับการอบรมบ่อยครั้งก็จริง แต่กลับไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางวิชาการหรือนวัตกรรมต่างๆ แก่ครูได้ ทั้งนี้สังเกตได้จากการที่ผู้บริหารไม่เข้าใจในเรื่องการเขียนแผนการสอน หรือไม่เห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่ครูจัดให้กับนักเรียน อีกทั้งลักษณะการทำงานของผู้บริหารมักเป็นการนั่งสั่งการอยู่ที่โต๊ะมากกว่าการลงมาสัมผัสกับการเรียนการสอนจริงๆ

2.8.5 การขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารใช้นโยบายแบบสั่งการ (top-down) โดยไม่ได้ถามความสมัครใจหรือความต้องการของครู จึงทำให้ครูขาดความรู้สึกที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างจริงจัง

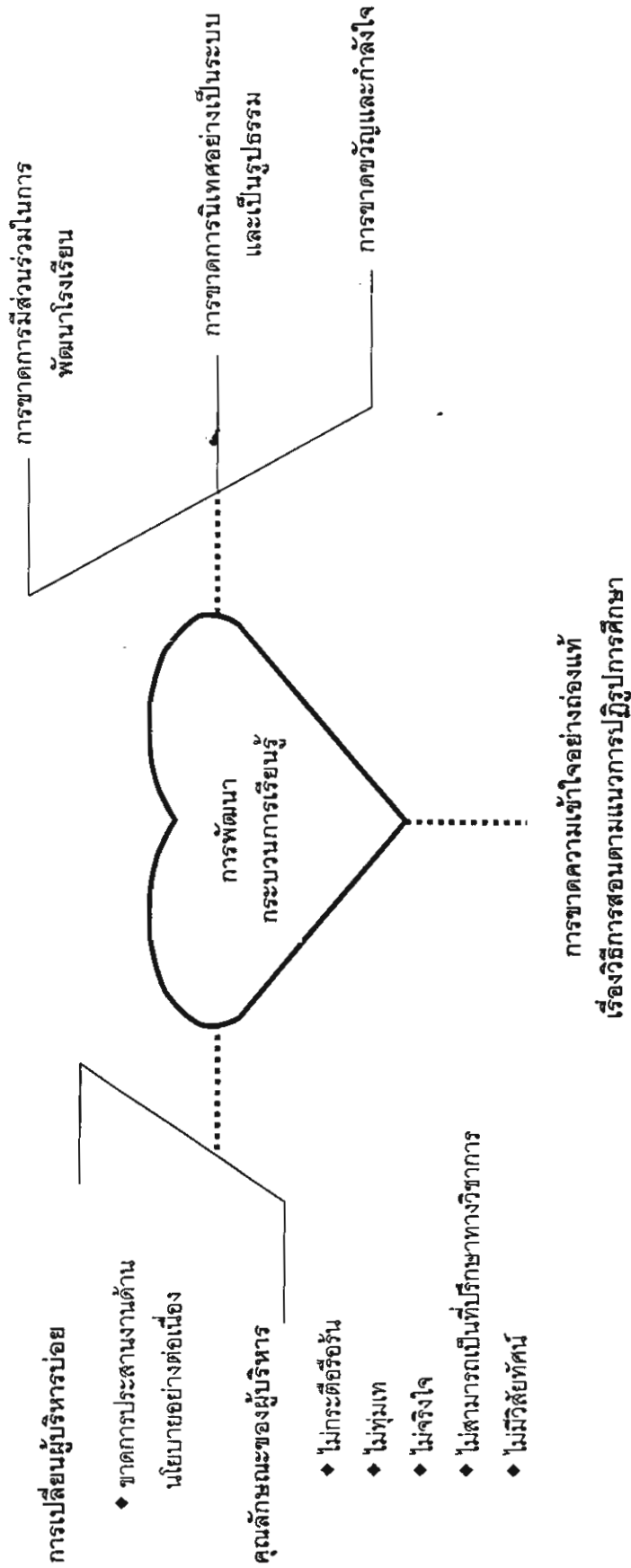
2.8.6 การขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้เรื่องวิธีการสอนตามแนวการปฏิรูปการศึกษาเกี่ยวกับการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการทำโครงการที่เน้นชิ้นงานที่นักเรียนทำมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ และครูยังเข้าใจว่า ไม่เรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยควบคุมพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นไปตามความประสงค์และเพื่อการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ประมวลให้เห็นเป็นภาพรวมดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

อุปสรรคสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

กรณีศึกษา: โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

๓

- ♦ การตีช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้
- ♦ การสอนแนวใหม่ใช้ไม่ได้กับเด็กก่อน
- ♦ การทำโครงการเน้นที่หลักฐานการเรียนรู้มากกว่ากระบวนการเรียนรู้

ตอนที่ 3: การสรุป อภิปรายผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ

3.1 การสรุปผลการวิจัย

กรณีศึกษาโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม: โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
ในกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

3.1.1 บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในกรุงเทพมหานคร มีห้องเรียนชั้น ม.1-6 รวม 57 ห้อง นักเรียนทั้งหมดมีประมาณ 2,371 คน คณะครูทั้งหมด 144 คน แบ่งเป็นคุณวุฒิปริญญาตรี 124 คน ปริญญาโท 20 คน สถานที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ติดถนนในซอยซึ่งเป็นช่องทางลัดของรถยนต์ที่สามารถตัดผ่านไปสู่ถนนใหญ่ได้หลายสาย ไม่มีรถประจำทางผ่านยานพาหนะที่นักเรียนส่วนใหญ่ใช้บริการมักเป็นรถสองแถวเล็กรับจ้างประจำซอยและรถจักรยานยนต์ซึ่งวิ่งเข้าออกในซอยอยู่ตลอดเวลา การจราจรหน้าโรงเรียนคับคั่งปานกลางเนื่องจากอยู่ติดกับวัด และฝั่งตรงข้ามของโรงเรียนก็เป็นโรงเรียนประถมศึกษา ชุมชนรอบโรงเรียนเป็นวัด โรงเรียนชุมชนแออัด หมู่บ้านย่อยๆ ร้านค้ารายทาง ร้านตุ๋นแกง/ คอมพิวเตอร์ ตลาดสด สนามยิงปืน บึง เป็นต้น คนในชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตั้งแต่ระดับปานกลางจนถึงระดับต่ำ

โรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิด มีอาคารเรียนคอนกรีต 4 ชั้น จำนวน 3 หลัง อาคารแบบพิเศษ 7 ชั้น จำนวน 1 หลัง อาคารโรงฝึกงาน 3 ชั้น จำนวน 1 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 3 ชั้น จำนวน 1 หลัง โรงอาหารจำนวน 1 หลัง และแฟลต/ บ้านพักนักเรียน/ ภารโรง จำนวน 4 หลัง พื้นที่ภายในโรงเรียนเป็นลานคอนกรีตสำหรับจอดรถครู

ปัจจุบันผู้บริหารชื่อ นางจิตรา พูลสวัสดิ์ อายุ 58 ปี เป็นผู้บริหารที่ย้ายโรงเรียนบ่อย โดยเฉลี่ยปีละ 1 โรงเรียน ผู้บริหารคนนี้เพิ่งย้ายมาปฏิบัติงานที่โรงเรียนนี้ได้ประมาณ 2 ปี

3.1.2 แนวคิด/ กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้

โรงเรียนนี้ไม่ได้ใช้แนวคิด/ กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ชัดเจน อาจมีการบูรณาการบ้างแต่ก็เป็นการบูรณาการจากกลุ่มประสบการณ์กับคุณธรรม ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเพียงแค่เข้าใจว่า นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อเรียนรู้จากสิ่งที่สนใจ ตามความต้องการมีโอกาสในการค้นคว้า ลงมือปฏิบัติจริง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางความคิด และมีการค้นหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ที่หลากหลายด้วยตนเอง

3.1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

กรณีศึกษาของโรงเรียนนี้เป็นกรณีศึกษากรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้บริหารที่มีต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในอดีต โรงเรียนไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากชุมชนเท่าใดนัก จนกระทั่งผู้อำนวยการโรงเรียนคนก่อนเข้ามาบริหารโรงเรียน ทำให้ครู โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงาน โรงเรียนเข้าร่วมโครงการทางวิชาการและการพัฒนาสังคม นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อโรงเรียนและผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้บริหารคนปัจจุบันเข้ามาทำงานและเจตคติของบุคลากรในโรงเรียนก็เปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ ผู้บริหารคนใหม่มีวิธีการทำงานที่แตกต่างไป มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ น้อย ทุ่มเทให้กับงานของโรงเรียนน้อยกว่าผู้บริหารคนเก่า ไม่สามารถให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ และไม่ค่อยให้การสนับสนุนครูในการศึกษาหาความรู้ตามความสนใจของตน ครูมีส่วนร่วมในด้านการบริหารและการตัดสินใจน้อยลงกว่าเดิม สิ่งเหล่านี้ทำให้ครูไม่พอใจผู้บริหาร เกิดความรู้สึกต่อต้าน ทำให้การปฏิบัติงานที่เคยทำมาก็ลดน้อยลงไปตามลำดับ นอกจากนี้ ครูยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ถ่องแท้ ประกอบกับการขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ขาดการนิเทศที่เป็นระบบ และครูหลายท่านยังมีเจตคติที่ไม่ค่อยดีนักต่อการปฏิรูปการเรียนรู้และต่อนักเรียน ทำให้การพัฒนาการเรียนรู้ของโรงเรียนเกิดการหยุดชะงัก

แม้ว่าครูในโรงเรียนนี้จะมีความสุขกับการบริหารงานของผู้บริหารคนก่อน แต่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นก็ยังไม่มี ความชัดเจนเท่าที่ควร จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และกฎระเบียบของกระทรวงที่ห้ามใช้การลงโทษนักเรียนด้วยการตี ครูจึงเริ่มมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของตนเอง นักเรียนมีความสุขมากขึ้นในการเรียน เพราะไม่ต้องถูกครูดุ ไม่ต้องเรียนอยู่แต่ในห้องเรียน และมีอิสระเสรีในการคิดและแสดงความคิดเห็นมากขึ้นกว่าเดิม ในขณะที่เดียวกันก็รู้สึกเครียด วิตกกังวล ว้าวุ่น และเหนื่อย กับการที่ต้องค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง (โดยขาดครูชี้แนะ) การทำโครงงานมากขึ้นจนติดจนตื้น และความผูกพันระหว่างนักเรียนกับครูที่นับวันก็จะลดน้อยลงไปเรื่อยๆ

เมื่อผู้บริหารคนปัจจุบันเข้ามา จึงทำให้โรงเรียนขาดการประสานงานทางด้านนโยบายอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารคนใหม่ไม่มีความกระตือรือร้น จริงใจ ทุ่มเท และมุ่งมั่นในการบริหารงานเท่ากับผู้บริหารคนก่อน จึงส่งผลให้ครูขาดขวัญและกำลังใจในการพัฒนาการสอนของตน ขาดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างจริงจัง และเนื่องจากผู้บริหารไม่ได้ทำการนิเทศดูแลในระดับล่างอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ครูจึงรู้สึกขาดการดู

แลเอาใจใส่และเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูผู้ปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารท่านนี้ได้ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมทางวิชาการ แต่หัวข้อในการอบรมกลับไม่ตรงกับความต้องการและความสนใจของครู

3.1.4 องค์ประกอบ/ ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า องค์ประกอบ/ ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้มีดังนี้

1) การเปลี่ยนผู้บริหาร ทำให้ขาดการประสานงานทางด้านนโยบายที่ต่อเนื่อง

2) ลักษณะของผู้บริหารที่ไม่กระตือรือร้น ไม่ทุ่มเท ไม่จริงใจ ไม่สามารถเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการได้ และไม่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลพอ

3) การขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

4) การขาดการนิเทศอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

5) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

6) การขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องเทคนิควิธีในการสอนตามแนว

การปฏิรูปการศึกษา

3.1.5 ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

ก. อุปสรรค/ ปัญหา

1) อุปสรรคด้านโรงเรียนและผู้บริหาร โรงเรียนยังมีปัญหาด้านการประสานงานและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียน การปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ความจำกัดด้านแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า ความจำกัดทางด้านสื่อ วัสดุการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปฯ ผู้บริหารที่ไม่มีวิสัยทัศน์และไม่มีการบริหารจัดการอย่างมีอาชีพ

2) อุปสรรคด้านครู ครูมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบใหม่ ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ขาดความเชื่อมั่นในเพื่อนครูด้วยกัน มีอายุมากทำให้เกิดความเฉื่อยชาในการทำงาน

3) อุปสรรคด้านนักเรียน นักเรียนยังมีความพร้อมไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้แบบใหม่ มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและครอบครัว ปัญหาเรื่องชู้สาว และปัญหายาเสพติด

4) อุปสรรคด้านผู้ปกครอง ผู้ปกครองไม่มีเวลาพอที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างจริงจัง

ข. ความต้องการ

1) โรงเรียนและครูต้องการงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปฯ การจัดหาแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า การมีส่วนร่วมในการวางนโยบายต่างๆ ของโรงเรียน การนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติจริง ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ความมุ่งมั่นในวิชาชีพครู ความเป็นกัลยาณมิตรและจริงใจระหว่างกัน

2) ครู นักเรียน และผู้ปกครองต้องการผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการอย่างมืออาชีพ จริงใจ กระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงาน มีความรู้ทางวิชาการ และรับฟังความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ ครูยังต้องการขวัญและกำลังใจในการทำงาน โอกาสในการเข้ารับการอบรมตามความสนใจของตน รวมทั้งการคงไว้ซึ่งการลงโทษด้วยการดี

3) นักเรียนต้องการครูที่มีความเป็นกัลยาณมิตร ใจดี ไม่ขี้บ่น ไม่ตี มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนที่แตกต่างออกไปจากครู

3.2 การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1) การเปลี่ยนผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและทิศทางการทำงานของครู โดยเฉพาะกับครูที่มีอายุมากและมีประสบการณ์การสอนอันยาวนาน ดังนั้น การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรต่างๆ และการจัดระบบการทำงานภายในโรงเรียนอย่างค่อยเป็นค่อยไปจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะผลักดันให้การทำงานด้านต่างๆ ก้าวหน้า รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารในยุคปัจจุบันต้องมีความสามารถทั้งในเชิงบริหารจัดการและเชิงวิชาการเพียงพอที่จะให้ความช่วยเหลือและแนะนำครู เมื่อครูประสบปัญหาทางด้านการเรียนการสอน และมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างจริงจังร่วมกับครู ทั้งนี้เพื่อสร้างศรัทธาแก่บุคลากรในโรงเรียนและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดขึ้น

3) การเลือกสถานที่ในการศึกษาคูณหรือกิจกรรมทางวิชาการสำหรับครูควรคำนึงถึงความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนด้วย เพราะการยอมรับความคิดเห็นของกันและกันเป็นการขยายโอกาสแห่งการเรียนรู้และการสร้างแบบอย่างที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนของครู

4) บุคลากรในโรงเรียนควรยึดปรัชญาเดียวกันในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงทิศทางการทำงานของตน

5) การพัฒนาการเรียนรู้ของโรงเรียนยังต้องมุ่งไปที่การให้ความรู้กับครูให้มากขึ้น เพราะครูยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบบูรณาการ การเขียนแผนการสอน เทคนิคการสอน เทคนิคการปรับพฤติกรรมของนักเรียน และการใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น การสร้างสังคมกัลยาณมิตรในโรงเรียนจึงช่วยให้ครูมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้และความเข้าใจต่างๆ ยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้

6) ผู้บริหารและครูควรให้ความเคารพในความคิดของนักเรียน เพราะไม่เพียงแต่เป็นแบบอย่างที่ดีในการฝึกฟัง ฝึกคิด ฝึกตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ แต่ยังเป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับสังคมอย่างสงบ และการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปอีกด้วย

7) โรงเรียนควรมีการประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน และการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ที่ความยั่งยืน

8) ผู้บริหารความเป็นประชาธิปไตยในการบริหารงานต่างๆ เป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน และยังสร้างความรู้สึของการเป็นเจ้าของร่วมกัน

3.3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

รัฐควรให้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่กับระบบการคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น